

EL MIRALL

núm. 83

500 ptes

Dossier

L'estat de la llengua
a Balears

Entrevista

Joan M. Pujals: "Volem
que el català sigui la
llengua *de facto*"

Societat

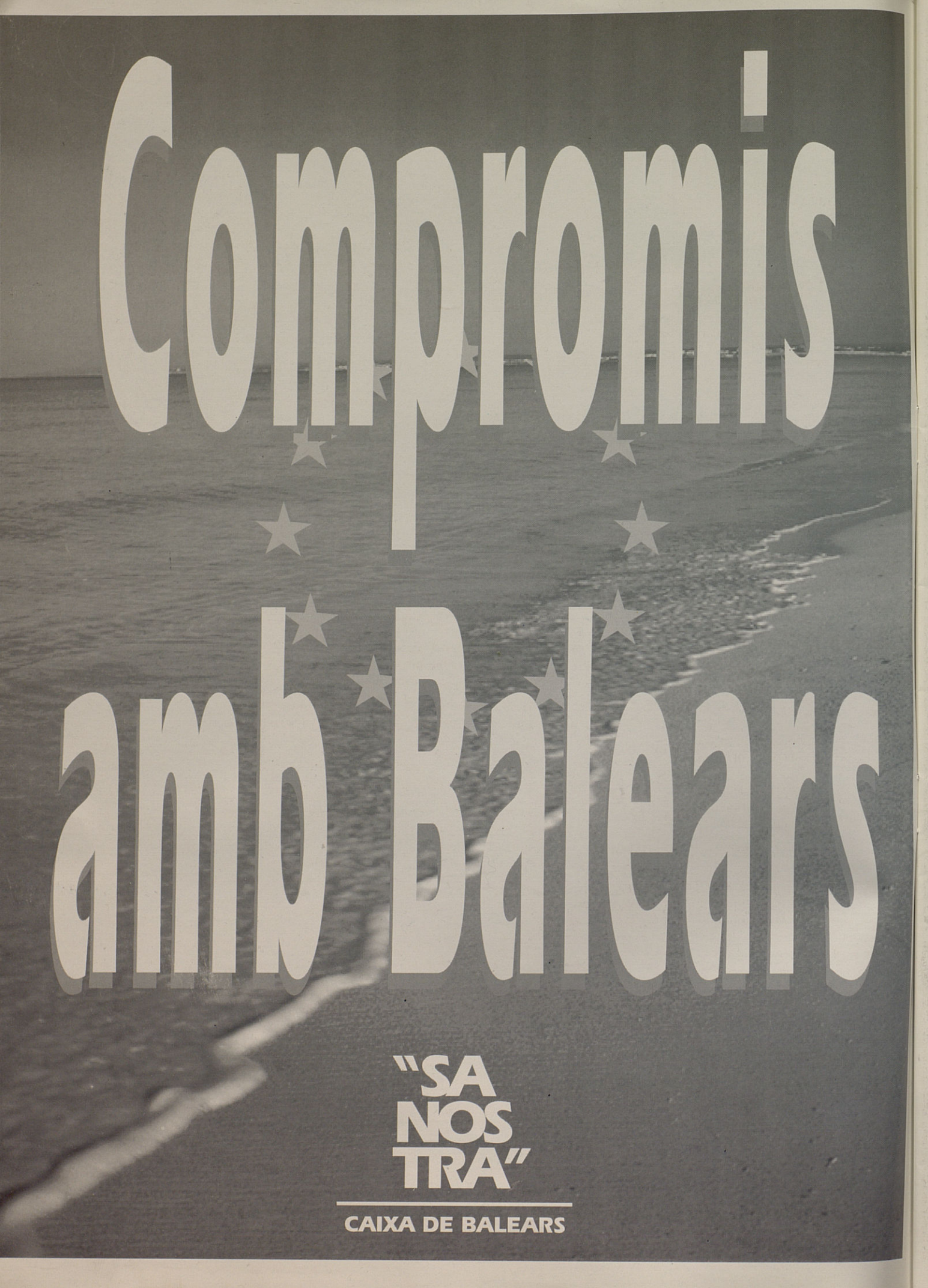
Max presenta Bardín,
el seu darrer personatge

Reportatge

El futur de la cultura popular

Compromís amb Balears

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

Dossier 5

L'ESTAT DE LA LLENGUA

L'ús social de la llengua catalana, la seva situació dins l'àmbit de l'ensenyament i l'estat de la nostra llengua a Mallorca, Menorca i Eivissa conformen el dossier d'aquest número, que també inclou una anàlisi de la Llei de normalització lingüística.

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR
Publica:
Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1 -
07001 Palma
President: Ferran Gomila
Editor: Antoni Mir

Producció, Administració i Publicitat:

C/ de la Impremta, 1 Pral. 2a
07001 Palma (Mallorca)
Tel. (971) 725937
Telefax: (971) 719385
Apartat de correus 179
07080 Palma (Mallorca)
Delegació a Barcelona:
C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmases)
08003 Barcelona
Delegació a València:
C/ de Moratín, 15
46001 València

Adreça de l'OCB a Internet
<http://www.partal.com/ocb>

Director:

Gaspar Valero i Martí

Redactora en cap:

Joana Mas i Sastre

Secretari de redacció:

Tomeu Martí i Florit

Consell de redacció /

col·laboradors
Francesc Bujosa
Catalina Valriu
Antoni Ginard
David Ginard
Antoni Marimon
Biel Mesquida
Mateu Morro

Publicitat: Santi Adrover

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Max

Fotos: Pep Pastor

Disseny: Carles Oubiña

Maquetació: Tomeu Martí

Fotocomposició:

Documenta Balear SA

Impressió:

Xisco Arts Gràfiques

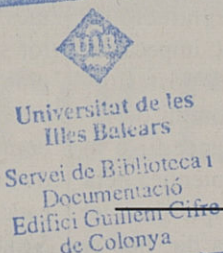
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma.
Tel. 475754

Dipòsit Legal: PM 10-1987

4 Editorial

Opinió 24

L'Estat del cor,
per Antoni Ginard

Semblança 22

La personalitat i la feina intel·lectual del periodista Andreu Ferret, recentment desaparegut, és analitzada per Jaume March, qui defineix Ferret com un "liberal constructiu".

Reportatge 18

Un grapat d'experts debateren el passat, present i futur de la cultura popular. Mateu Morro va assistir a les jornades i ens dona a conèixer les conclusions.

Entrevista 25

LA RAÓ I EL DRET

En una àmplia entrevista de Sebastià Alzamora al Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan M. Pujals, el polític parla de reformulació de la Llei de normalització lingüística, del suport al teatre en català, de la indústria audiovisual, d'esports i d'altres temes referits al seu departament.

Societat 32

Francesc Capdevila, més conegut per Max, ens presenta el seu darrer personatge, Bardín. El dibuixant, també, reflexiona sobre els temes de les seves històries.

Els itineraris de les Rondalles 36

Aquesta és la darrera entrega dels itineraris de les rondalles que durant quatre números ha configurat una secció dins la revista.

Tendències

Cinema

Pau Rosselló.....40

Llibres

Biel Mesquida 44

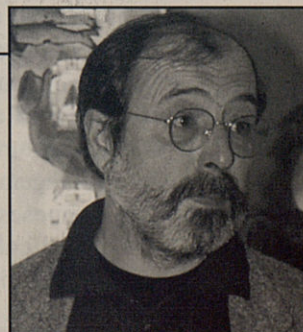
Música

Àlex Volney 46

I-IV Notícies de l'Obra

Art 42

La periodista Cristina Ros continua amb la sèrie d'entrevistes i reportatges sobre les persones més destacades del món de l'art. El protagonista és el pintor Andreu Terrades.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

ONADES DE MANS AL BORN

La Diada de maig per la Llengua i el ple Autogovern de les illes Balears ja s'acosta. Serà al passeig del Born, a Palma. Però enguany també serà a Ferreries, Menorca; al passeig de Vara de Rei, a Eivissa; a Sant Francesc Xavier, a Formentera, tots junts, amb una sola veu, tots plegats, amb una sola empenta popular en defensa d'allò que ens és imprescindible per continuar endavant com a poble: salvar la llengua, construir el país, aconseguir les competències i el finançament que necessitam, el reconeixement dels drets que com a poble ens corresponen.

Hi hem d'ésser tots els qui estimam Mallorca de veritat.

No podem
afluixar,
no podem
deixar
d'anar-hi
cada any,
i quan
faci falta,

*Al Born hi hem
d'ésser tots els
qui estimam
Mallorca
de veritat*

...

fins que arribem a capgirar la molla i a rompre amb la indecisió dels poders públics, sobretot de qui té el mandat estatutari de promoure i de coordinar una política lingüística ferma i decidida, és a dir, el Govern balear, instal·lat en la indefinició i en la deixadesa del *laissez faire*. No podem afluixar mentre no vegem que tots i cada un dels centres escolars de les Balears garanteixin als nins i nines el ple domini de les dues llengües oficials en acabar l'ensenyament obligatori. Mentre no vegem que aturam aquest retrocés, aquesta reculada tangible que fa feredat i mareja qui vol veure-la, de l'ús de la llengua catalana a Palma, Calvià, Eivissa i la costa turística de Mallorca. Mentre no vegem un conjunt d'actuacions empeses per les institucions, en què hi col·laborin els agents socials i on la ciutadania s'hi impliqui conscientment i activa-

ment, que cerquin fomentar de bon de veres l'ús de la llengua pertot arreu. No podem afluixar mentre no vegem una reforma de l'Estatut d'Autonomia que reconegui les

El Decret de mínims de català a l'escola

El Govern balear és a punt d'aprovar la primera norma realment important d'ençà que es va aprovar la Llei de normalització lingüística l'any 1986. Li han calgut 11 anys, i esperem que sigui per bé ja que ni la Llei de funció pública ni el Decret posterior esdevingueren útils per als fins que la Llei de la llengua proclama. La Llei no passà d'una declaració de bones intencions, això sí, impecable. El Decret que desplegà posteriorment els requisits de domini de l'idioma que calien per accedir a la funció pública, és una autèntica befa que no exigeix ni allò que dicta el mínim sentit comú, és a dir, que si l'Administració ha de poder funcionar en català i un funcionari ha d'efectuar la seva tasca principalment per escrit, aquesta persona ha de tenir els coneixements suficients per fer-ho. Actualment, el Decret només exigeix coneixements orals a la major part del funcionariat.

El Decret de mínims propugna, segons els portaveus del Govern balear, un objectiu que sembla correcte: assolir en pocs anys un mínim del 50% d'àrees o assignatures en llengua catalana a tots i cada un dels centres escolars de les Balears. El problema podria raure en una indefinició del model, en no aclarir si l'escola --i la societat!-- que n'ha de sortir d'aquest Decret es basa en el separatisme lingüístic o en la conjunció lingüística, en paraules del Tribunal Constitucional. Si la seva peça bàsica és el dret dels pares a triar la llengua d'ensenyament dels seus fills o bé, tal i com exigeix la Llei de normalització lingüística vigent i demana clamorosament la societat, la peça bàsica és el dret dels fills a dominar

Balears com a nacionalitat històrica, que doti l'autonomia amb competències cabdals com l'INSALUD, l'INEM o la Policia Autònoma, per posar un exemple.

les dues llengües oficials en acabar l'escolarització obligatòria. Si es basa en dues o més xarxes escolars (en castellà, en català, bilingüe o en altres llengües europees), possibilitat que exclou explícitament la Llei de la llengua, o si es basa en una sola xarxa escolar que garanteixi el domini, com a mínim, dels dos idiomes oficials. No oblidem que fins i tot si es parlàs d'ensenyament íntegrament en català, en realitat estaríem parlant de garantir als alumnes la competència comunicativa i la fluïdesa expressiva en castellà i en català.

Sembla que passat el perill hipotètic d'una gran llenegada basada en un error d'impremta en la publicació de la Llei de 1986 al BOCAIB, arriba l'hora de precisar què és el "primer" ensenyament. El sentit comú duu a pensar que són els primers cursos en què els nins entren en contacte amb l'escola, és a dir, infantil (fins als 5 anys) o com a màxim primer cicle de primària (és a dir, 6 i 7 anys). Aquests cursos i aquestes edats es denominaven, l'any 1986 en què s'aprovà la Llei, preescolar i primer cicle d'EGB. Són els anys, a més a més, en què tots els arguments psicopedagògics recomanen l'aprenentatge de diverses llengües.

Però el sentit comú no és, sovint, el més freqüent. Qualcú podria estar temptat de dir que primer ensenyament és, per exemple, tota l'educació primària (fins als 12 anys), un nivell inexistent l'any 86 en què s'aprovà la Llei. Si fos així, el Decret de mínims es convertiria en una estafa monumental, una presa de pèl inacceptable per a la societat d'aquestes illes, però això no pot passar mai.

L'estat de la llengua

El dossier d'aquest número presenta un diagnòstic de l'actual situació lingüística a les Balears. Joan Melià, partint de la seva tesi, fa una anàlisi sobre l'ús social de la llengua. Un estudi, realitzat per Tomàs Martínez i Carme Sánchez, posa de manifest l'alarmant situació del català als centres escolars de Palma.

El jurista Bartomeu Colom, per la seva part, dissectiona la Llei de normalització lingüística, la qual aposta pel bilingüisme integral. El dossier es completa amb dos articles sobre l'estat de la llengua catalana a Menorca i Eivissa, escrits per Àngel Mifsud i Pilar Costa, respectivament.

DOSSIER
...

El català ha de ser la llengua dominant a l'entorn social

Entre les persones i el medi social en què viuen s'estableix una relació d'adaptació comparable, d'alguna manera, amb les relacions de tipus ecològic dels éssers vius amb el medi físic. Això també passa en el camp de les llengües. Els

Amb el temps aquests comportaments i conductes es transformen en hàbits i de cada cop són més difícils de modificar, com també és més difícil aprendre noves llengües.

A les illes Balears (com a tota l'àrea catalana) des del poder polític i social s'ha imposat (del s.XVIII fins ara) una *normalitat* lingüística en què els autòctons, catalanoparlants, només poden mantenir la seva llengua en determinades circumstàncies i en altres han d'usar el castellà. En canvi, la població d'origen immigrant castellano-parlant, en general, pot mantenir la seva llengua en qualsevol circumstància.

Aquesta situació, a força de mantenir-se, ha arribat a ser acceptada per gran part de la població, per la tendència dels distints grups generacionals de considerar "normal" la situació que els toca viure. Això és així fins a tal punt que, actualment, sense necessitat de pressió política per mantenir-la, les relacions socials asseguruen la continuïtat del retrocés de l'ús del català. La llengua castellana té una preponderància quasi absoluta en molts d'àmbits de relació

(Administració, publicitat, mitjans de comunicació, escola, comerç, relacions entre heterolingües, interrelacions a persones no identificades lingüística-

infants de tot el món aprenen la llengua del seu entorn i, a més, n'aprenen els comportaments lingüístics; en general s'adapten, sense qüestionar-ho, al que consideren *normal* i imiten les conductes dels adults

mes de televisió, ràdio, cinema...).

Una prova tangible d'aquesta pressió ambiental a favor del castellà és, per exemple, el comporta-

que són de llengua castellana. En els pobles, en canvi, aquests valors es redueixen ostensiblement.

Sembla evident, per tant, que l'entorn inclina una

La llengua castellana té preponderància en molts d'àmbits.

ment, etc.), la qual cosa crea un entorn on el castellà esdevé, de cada vegada més, la llengua "normal", sobretot en determinades àrees (Palma, Eivissa, Calvià, etc.). Però,

també col·laboren a crear aquesta percepció, els espais que sense ser físicament balears, com que formen part de la quotidianitat dels seus ciutadans, tenen efectes semblants (progra-

ment dels matrimonis mixtos, com mostra un estudi sobre els estudiants d'ensenyament mitjà de Mallorca.

La situació actual no afavoreix la normalització sinó tot el contrari

En les famílies dels joves que tenen residència a

Palma hi ha una tendència molt majoritària d'usar el castellà, tant en les relacions dels cònjuges entre ells, com amb els fills; el resultat és que també són majoria els fills que diuen

situació inicialment equilibrada (un cònjuge autòcton i un cònjuge immigrant) de forma clara cap al costat del castellà.

Això mateix es manifesta en els valors que té l'ús del català entre els fills d'immigrants quan parlen amb diversos interlocutors catalanoparlants coneguts.

La pressió ambiental a favor del castellà és fa evident, també, en observar que els alumnes que reben ensenyament exclusivament o molt majoritàriament en català, en acabar

l'EGB, saben comunicar-se en castellà (escrit i oral) de la mateixa manera que els infants de la seva edat que han seguit altres models escolars. En canvi, entre els que fan ensenyament en castellà, no passa el mateix amb el seu domini de català.

És clar, doncs, que la situació actual no afavoreix la normalització de la llengua catalana, sinó al contrari. Si comparam el nivell de coneixements de català i de castellà que els mateixos alumnes diuen que tenen, ens trobam que l'11,2% dels alumnes afirmen tenir el mateix domini en les dues llengües; 11,9% en català; i 62,1%, en castellà. És clar, per tant, cap a quin costat s'inclina la millor capacitat en una i altra

llengua. A més, no hi ha diferències significatives, quant a proporcions, entre els alumnes dels primers i els dels darrers cursos.

La major pressió en contra del manteniment del català, es manifesta també en les converses entre cas-

tellanoparlants i catalanoparlants. Els primers passen a usar el català entre el 16,7% i el 45,3%, i els segons canvien al castellà entre el 52,5% i el 82,9%.

Aquestes variacions es produeixen

segons les característiques de l'interlocutor; en aquest sentit és bo destacar que els interlocutors catalanoparlants que tenen algun tipus d'ascendent sobre els joves són els que més els fan usar el català.

De vegades, els membres

d'una societat no són conscients dels efectes negatius (i no volguts)² que sobre la col·lectivitat poden tenir la dinàmica social i els comportaments individuals. I més encara quan se'ls ho pretén amagar. En una situació lingüística com l'actual, és imprescindible la intervenció de les institucions públiques per evi-

denciar i invertir el procés de substitució. Sens dubte, un dels objectius prioritaris és fer que el català passi a

l'entorn social. Les campanyes basades en missatges i consignes per millorar la "imatge" que els ciutadans tenen del català i l'augment de competència a través de l'escolarització, tot i que són imprescindibles, no en faran augmentar l'ús, excepte en sectors molt ideologitzats, si no se n'incrementa la presència

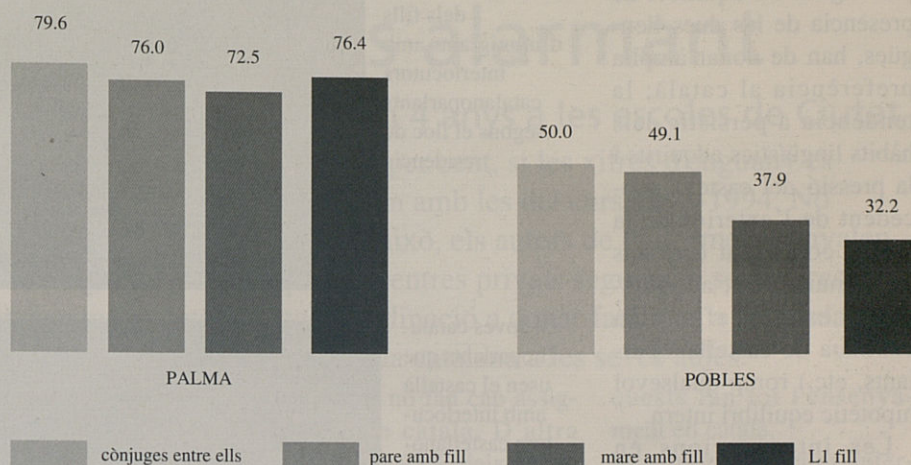
És necessària una xarxa de mitjans de comunicació pròpia

...

els diversos àmbits de relació social. Com més "normal" sigui l'ús del català en un determinat àmbit, més

l'hi usaran els ciutadans.

1. Ús del castellà en l'àmbit dels matrimonis mixtos segons el lloc de residència

Uns dels objectius prioritaris és fer que el català passi a ser la llengua dominant

...

Optica Lux
MULTIOPTICAS

**50 ANYS
AL VOSTRE SERVEI**

carrer dels Oms, 26
tel. 72 15 57
07003 Palma de Mallorca

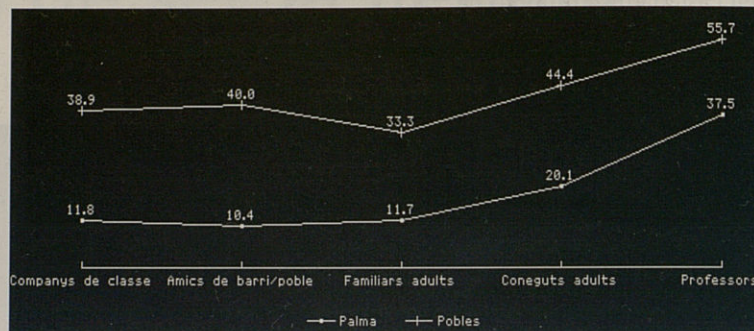
Fins i tot les insuficients polítiques lingüístiques que pretenguin un equilibri de presència de les dues llengües, han de donar àmplia preferència al català; la tendència a persistir dels hàbits lingüístics adquirits i la pressió del castellà procedent de l'exterior de la nostra comunitat (mitjans de comunicació, administració estatal, afluència contínua de castellanoparlants, etc.) romp qualsevol hipotètic equilibri intern.

Les intervencions en aquest sentit que més a l'abast tenen les institucions polítiques, a part de crear marcs legals favorables, són les dirigides a modificar les àrees de la societat que controlen directament. Entre elles hi ha les actuacions lingüístiques de les pròpies institucions, l'escola i una xarxa de mitjans de comunicació pròpia. A més, l'ús

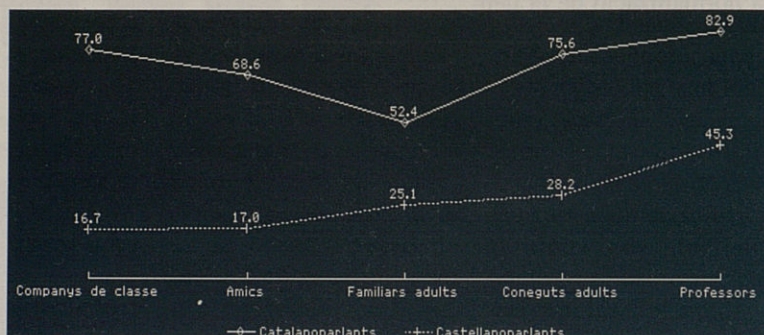
d'una determinada llengua pels dirigents polítics, i tota classe de persones i institucions

amb ascendència sobre la societat, contribueix a prestigiar-la i a originar con-

2. Ús del català dels fills d'immigrants amb interlocutors catalanoparlants segons el lloc de residència

3. Joves catalanoparlants que usen el castellà amb interlocutors castellanoparlants i joves castellanoparlants que usen el català amb interlocutors catalanoparlants.

ductes de confluència. És obvi, per tant, que la funció de les institucions no es pot limitar a legislar algunes obligatorietats respecte a l'ús del català. A partir dels

Decrets de Nova Planta la legislació contra el català es abundantíssima, però, a les Illes, l'objectiu perseguit no ha estat

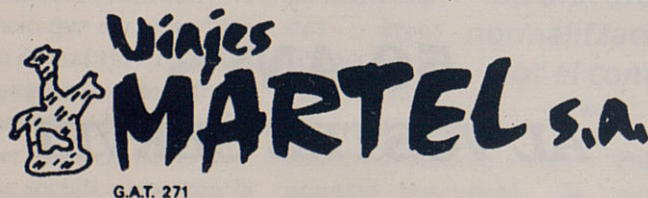
possible fins que l'estat ha disposat dels mitjans adequats (escolarització gene-

ral, mitjans de comunicació, població immigrant...). Cal que les institucions assegurin la difusió de la necessitat i dels avantatges de recuperar la normalització del català, i es comprometin en l'aparició dels mitjans que ho possibilitin. Evidentment, les actuacions institucionals a favor de la normalització no poden limitar-se, tot i ser imprescindible, a l'escola. A l'entorn extraescolar, és on es decidirà en gran part el sentit del conflicte lingüístic que patim.

Les institucions públiques ha de ser capdavanteres en l'impuls de la normalització del català. Deixar-lo a la dinàmica social, significa, sobretot mentre no sigui àmpliament majoritari, acceptar la generalització de la substitució. L'actitud de molts de ciutadans és adoptar solucions de tipus individualista i afegir-se al que consideren exigències del medi, al marge de consideracions ideològiques.

Joan Melià

•
Les actuacions institucionals no poden limitar-se a l'escola
•••

LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES
A LES ILLES BALEARS
I ARA TAMBÉ A LES CANÀRIES

Central:
Oms, 50/b
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/71 13 46 - 72 38 42

Sucursals:
Carles III, 22/b
07080 EIVISSA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/31 24 72 - 27

Pl. del Príncep
07701 MAÓ - MENORCA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/36 70 13

La situació de l'ensenyament en català a Palma és alarmant

La nostra llengua només ha crescut un 6%, en 4 anys a les escoles de Ciutat

Un estudi, realitzat per Tomàs Martínez i Carme Sánchez, sobre la llengua catalana a l'ensenyament a les illes Balears, en el curs 1996-1997, reflecteix un lleuger augment d'alumnes que fan tot l'ensenyament en català.

A Palma, en concret, s'ha produït un augment

L'estudi s'ha elaborat a partir d'una mostra de 96.359 alumnes (53.203 de centres públics i 43.156 de privats) d'educació infantil, primària, de primer curs d'ESO i vuitè d'EGB en 321 centres escolars.

Als centres escolars de Palma, menys d'un 27% d'alumnes (17,12%) fan tot l'ensenyament en català. No obstant això, aquesta xifra significa un augment del 6,4 % en relació a les dades de 1993-1994, curs en el qual un 52,34% d'alumnes de Ciutat no feien l'ensenyament en català. Segons els autors de l'estudi, la situació de Palma és alarmant, ja que si a cada curs es produís un augment similar (1,6% per curs) encara quedarien 52 anys per arribar al 100%, és a dir, en el curs corresponent al 2049.

Segons Tomàs Martínez i Carme Sánchez, es fa necessari un pla d'actuació preferent a Palma, Calvià i Eivissa-Formentera, zones on es detecten augments poc significatius i, fins i tot, reculades. "La situació de Palma és especialment alarmant. La capital de

Mallorca té l'honor de ser la zona on es fa menys ensenyament en català, superant per primera vegada Eivissa i Formentera que li va just darrere".

Només un 5% dels centres privats fan tot l'ensenyament en català.

D'acord amb les dades facilitades per Martínez i Sánchez en relació a Palma, menys d'un 10% d'alumnes de centres privats (9,18%) fan tot l'ensenyament en català, mentre que la meitat

d'un 6,4 per cent, si les xifres d'enguany es comparen amb les del curs 1993-1994. No obstant això, els autors de l'informe assenyalen que els centres privats segueixen sense presentar gaire inclinació a donar facilitats a l'entrada de la llengua catalana a les seves aules.

(51,22%) no fan cap assignatura en català. D'altra banda, un 45% dels alumnes de centres públics i privats no fa cap assignatura en català.

quests fan tot l'ensenyament en català.

Martínez i Sánchez interpreten que els centres privats més grans no faciliten l'entrada del català a les escoles. "És curiós que congregacions o ordes que a Catalunya no han posat cap entrebanc a la normalització lingüística siguin tan bel·ligerants, a la contra, a les nostres illes. Cal que el Govern exigeixi el compliment de la redacció del Projecte Lingüístic de Centre, que es publiqui el currículum propi i que el Decret de mínims garanteixi que una part important del currículum es faci en català".

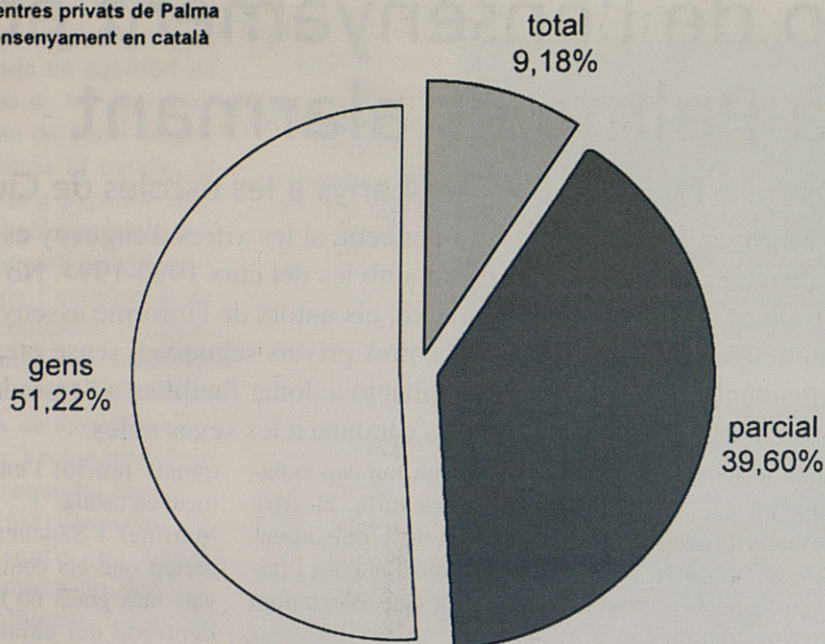
A la part forana, la meitat d'alumnes fan tot l'ensenyament en català (49,25%). Així mateix, la meitat dels centres públics (51,96%) i un 20% dels privats fan tot l'ensenyament en català.

En relació a Menorca, cal dir que la tercera part dels alumnes (34,79%) no fa l'ensenyament en català. Quant a Eivissa i Formentera, no arriba a un 13% el nombre d'alumnes que fa tot l'ensenyament en català. En el conjunt de Mallorca, una tercera part d'alumnes no fan l'ensenyament en

•
**Cal que el Govern
exigeixi la
redacció del
Projecte Lingüístic**
•••

Tot seguint amb els centres privats, un 50 per cent no fa cap assignatura en català, i només un 5% fa tot l'ensenyament en català. Pel que fa referència els centres públics, un 1/3 d'a-

Centres privats de Palma
ensenyament en català

català (32,40). Si les dades privats. Amb quatre anys, a actuals es comparen amb les de 1993, resulta que a Mallorca s'ha produït un augment de l'ensenyament en llengua catalana als centres públics, no així als

A la part forana, la meitat d'alumnes fa tot l'ensenyament en català

•••

Menorca, no hi ha hagut cap creixement de centres privats que fan tot l'ensenyament en català, encara que s'ha produït una pujada d'un 10% d'a-

lumnies que fan l'ensenyament en català als centres públics. El creixement d'alumnes a Eivissa ha estat d'un 7,47% en quatre anys. Al conjunt de les Balears, l'augment d'alumnes que

Els augments del català són fruit de la conscienciació dels docents

•••

fan tot l'ensenyament en català ha estat d'un 13,77 en quatre anys.

Tot i que les dades són més favorables que fa uns anys, s'ha de fer notar que els augments que es produeixen no són el resultat d'una política lingüística decidida per part de les institucions responsables, sino més bé el fruit d'una forta conscienciació per part dels docents.

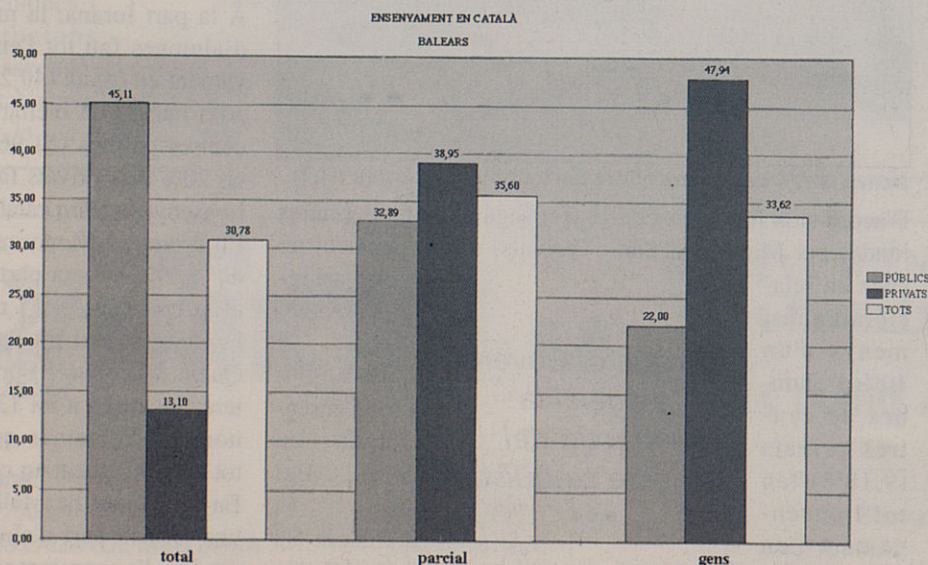
A les conclusions de l'estudi s'assenyala que cal que el Govern reconegui aquest esforç, que promogui el reciclatge del professorat dins l'horari lectiu, tal com fa amb la resta de funcionaris, i que catalogui les places pendents de primària i les de secundària per

evitar que tot el pes de la normalització recaigui sobre els ensenyants.

Segons els autors de l'informe, la

política educativa s'ha de fer a partir de la realitat constatada, no en base a fabulacions, lladrucs, mentides, insults o coaccions, i la realitat diu que, en aquest curs 1996-1997, encara hi ha una tercera part d'alumnes que no fa cap assignatura en llengua catalana, que més d'una quarta part dels centres no fan cap àrea en català i que no arriba a una tercera part els alumnes que poden fer tot el seu ensenyament en català.

Beatriu Valls

La Llei de normalització aposta pel bilingüisme integral

El conegut jurista Bartomeu Colom dissectiona en el següent article la Llei de normalització lingüística, la qual, segons ell, aposta pel bilingüisme integral

Precisament aquesta norma és la que hauria de definir o consignar el model lingüístic a l'ensenyament no universitari de les illes Balears

La lectura de la sentència de la Sala del contenciós administratiu del Tribunal Superior de Justícia de les illes Balears, núm. 386, de 28 de juny de 1996, ens suggereix una interessant pregunta: quin és el model lingüístic de l'escola a les illes Balears?. En síntesi, tenen dret els alumnes de l'ensenyament no universitari a elegir la llengua en què es vehiculen els coneixements i per tant regeix el principi de lliure elecció lingüística, o no hi ha aquesta llibertat perquè els coneixements s'han de vehicular en les dues llengües oficials i per tant això significa que una part dels coneixements s'han de vehicular en la llengua prò-

pia de la comunitat, model de bilingüisme integral, també anomenat bilingüisme total o igualitari?

Però, quina és la norma que defineix o configura el model lingüístic a l'escola? Contestant la darrera de les preguntes crec que una decisió política tan fonamental que afecta la lliure elecció lingüística dels pares o alumnes i per tant la seva llibertat ha de venir regulada per llei. La qual cosa vol dir que la resposta a les dues primeres preguntes formulades la trobarem a la Llei de normalització lingüística. En efecte, segons l'article 18.1 de la LN "els alumnes tenen dret a rebre el primer ensenyament en la seva llengua".

La LN, a més, és una

norma que vol recuperar o normalitzar l'àmbit de l'ensenyament i, en conseqüència, assenyalava que n'és un objectiu assegurar "el coneixement i l'ús progressiu del català com a llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament". Més clarament l'article 22 de la Llei prescriu que el Govern de la Comunitat Autònoma, a fi de fer efectiu el dret a l'ensenyament en llengua catalana, ha d'establir els mitjans necessaris encaminats a fer realitat l'ús normal d'aquest idioma com a vehicle usual en l'àmbit de l'ensenyament en tots els centres docents. A més a més, el mateix article diu que l'Administració ha de prendre les mesures adequades perquè la llengua

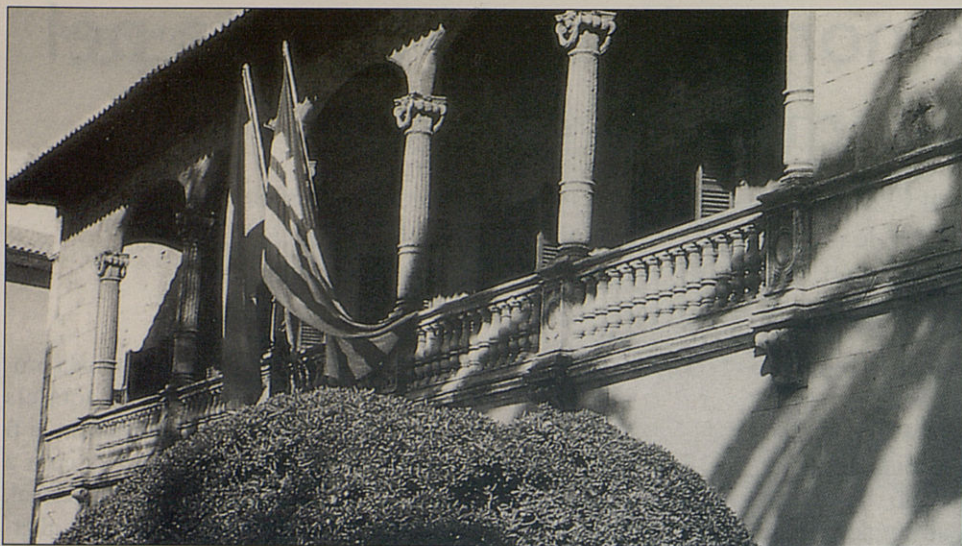
catalana sigui emprada progressivament en tots els centres d'ensenyament, a fi de garantir-ne l'ús com a vehicle d'expressió normal, tant en les actuacions internes com a les externes i a les actuacions i documents administratius. Finalment, assenyalava que l'Administració ha de posar els mitjans necessaris per a garantir que els alumnes no siguin separats en centres diferents per raons de llengua".

Si el català ha de ser la llengua vehicular de l'ensenyament en tots els centres i a més l'ús del català en aquests ha de ser progressiu no separant els alumnes per raó de llengua, això vol dir que el model lingüístic per als nivells posteriors al primer ensenyament no és el de lliure elecció lingüística sinó el de bilingüisme integral. Si a tots els centres s'han de vehicular una part de les assignatures o àrees en la llengua pròpia és evident que el sistema que la llei preveu, segons el meu parer, és el de bilingüisme integral, sistema que es caracteritza per la utilització de les dues llengües oficials a l'hora de vehicular els continguts de l'ensenyament. Aquest model que ha estat declarat plenament constitucional

La LN hauria de definir el model lingüístic a l'ensenyament.

L'Administració ha d'atendre els objectius de la Llei de normalització.

per la Sentència del Tribunal Constitucional 337/1994 de 23 de desembre, assegura la igualtat material o substancial entre les dues llengües, la igualtat d'oportunitats de tots els ciutadans, i impedeix la formació de dues comunitats potencialment hostils per raó de llengua, model que, per tant, respon al propòsit d'integració i cohesió social, com ha assenyalat el màxim interpret de la Constitució en el fonament jurídic 10è de l'esmentada Sentència.

Recordem que l'exposició de motius de la LN proclama també aquesta voluntat cohesionadora quan diu que "la Comunitat

Autònoma té, en suma, com a objectius dur a terme les accions pertinents d'ordre institucional per tal que el català, com a vehicle d'expressió modern, plurifuncional, clar, flexible i autònom, i com a principal símbol de la nostra identitat com a poble, torni a ser l'element cohesionador del geni illenc i ocupi el lloc que li correspon en qualitat de llengua pròpia de les illes Balears". Això significa que la llengua vehicular per als nivells posteriors al primer nivell d'ensenyament no és el que elegeixen els alumnes o els pares sinó que és la que ha de fixar l'Administració. I l'Administració no és lliure a

l'hora de fixar la llengua vehicular de cadascuna de les diferents assignatures o àrees sinó que és vincula als objectius que la LN fixa.

El servei d'aquest model i per fer efectius els drets que la LN descriu, els articles 23.2 i disposicions addicionals 6a, 7a, i 8a, exigeixen als mestres i professors una capacitat lingüística. Perquè aquest model sigui possible assenyala la Llei que l'Administració ha d'establir els mitjans necessaris, ha de prendre les mesures adequades i ha d'adoptar les mesures necessàries (articles 4, 20 i 22).

Més encara, la disposició

transitòria quarta de la LN ordena que "mentre no s'hagin aconseguit les finalitats assenyalades a l'article primer, el Govern de la Comunitat Autònoma, els consells insulars i les corporacions locals consignaran en els seus respectius pressuposts les partides corresponents que permetin dur a terme les actuacions contingudes a la llei present".

És evident que l'Ordre de 12 d'agost de 1994 no era la norma adequada per ajudar a fer possible o efectiu el model previst a la Llei en no fixar les assignatures o àrees que s'havien de vehicular en català. És més, consider que era contrària a la Llei en la mesura que possibilitava que els centres poguessin vehicular tot l'ensenyament en llengua castellana. Aquesta mesura o disposició necessària és un decret que fixi les assignatures o àrees que s'han de vehicular en català a tots els centres i que concreti el concepte de progressivitat, qüestió aquesta que ha d'abordar el Govern de la Comunitat mitjançant un decret de mínims, actualment en tramitació.

Bartomeu Colom.

Ses Piules
Estudi
de
Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1r - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

EL MIRALL

**AMB EL
SUPORT DE**

fundació congrés de cultura catalana

Menorca davall d'uns núvols lleugers

Fa uns mesos Àngel Misfud va fer un estudi sobre la base social de la llengua a Menorca a partir de les dades del cens del 1991. El panorama resultà bastant afalagador: la situació menorquina global reproduïa les correlacions població/domini de la llengua que

es donaven al Principat de Catalunya, tot distanciant-se de les valencianes i eivissenques; a nivell intern, a més del gruix específic de la immigració al municipi des Castell, es confirmà la dicotomia Maó/resta de Menorca pel que fa a l'èmfasi diglòssic.

Són, en resum, les mateixes conclusions a què han arribat altres estudis anteriors, realitzats gairebé tots amb una altra finalitat (repàs de la vigència de la llengua en els diferents àmbits d'ús) i amb una metodologia més àgil (maneig d'unes poques dades d'alt valor qualitatiu). Ara, tot i el risc de ser més subjectiu, també jo augmentaré el grau d'abstracció i els mostraré solament quatre fotogrames, que consider clau, per descomptat, del meu film, de la meua visió, sobre la situació de la llengua a Menorca.

El 1964, F. de B. Moll descrivia una situació de diglòssia generalitzada, atribuïble -segons ell- al fet que la llengua no tenia accés a l'escola ni, a diferència de Mallorca, figures literàries d'alçada i de ressò. Avui, 33 anys

A Menorca hi ha una reculada de la diglòssia.

després, tenim la llengua a l'escola i, excepte potser a Maó, l'ensenyament es fa predominantment en català. A més, Pau Faner i Ponç Pons són escriptors famosos, coneguts (vull dir llegits) i emblemàtics, és a dir, motiu d'orgull per a la gent del carrer. Segurs, doncs, que si repetíssim la valuosa experiència

d'Ignasi Mascaró amb el seu alumnat, podríem quantificar l'evident i seriosa reculada de la diglòssia fins i tot en el seu feu de llevat.

Però és evident que molta gent no està en edat escolar i que no tothom li arriba a l'ànima la prosa de Faner. Com és evident i acceptat, pel comú de la

gent, que la llengua alena també fora de Menorca, i que viu -o agonitza- en un marc legal gestat en un àmbit més ample que el del domini lingüístic. Probablement per això ha estat un eivissenc, Josep Serra, qui el 1987 (després que el Tejerazo i les eleccions del *cambio* consolidassin el marc legal sorgit de la tran-

EDICIONS

DOCUMENTA BALEAR

presenten

LA GUERRA CIVIL
a
MALLORCA

poble a poble

Universitat de les
Illes Balears

FUNDACIÓ «SERVEIS DE
CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra
cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

Foto: Balears Hoy

sició) ens recordàs que la llei ens feia subsidiària la llengua: a diferència de l'altra, la nostra no era imprescindible, "obligatòria". I convé que recordem que aquell marc és vigent i que continua imposant una inèrcia difícil d'escatar (als jutjats, per exemple) o, simplement, prohibitiva (com a l'exèrcit).

De llavors ençà i malgrat el que acabam de dir, han succeït moltes coses; i no han faltat bons coneixedors que hagin fet una mica de

llum sobre el tema, principalment Joan López Casasnovas i Francesc Florit.

Tanmateix, quina és la situació ara? Gosaré, si m'ho permeten, de dir quatre generalitats.

En primer lloc, pens

que les perspectives ja no són tan estàtiques quant al marc legal; qualche cosa bull en la política, fora i dins de les illes, i ho fa, crec, en un sentit positiu: Maastrich, el pacte PP/CiU (però també el PP/UV), el Dcret de mínims del conseller d'Educació, Joan Fla-

quer, la nova coloració del Consell Insular de Mallorca, etc. Crec, a més, que, esborrats els cors de la guerra i la postguerra, tots els partits polítics han assumit, ni que sigui en graus diversos, allò tan evident que la llengua és de tots i és importantíssima, que no s'hi pot jugar ni fer-ne un camp de disputa política.

Per altra banda, tenc la sensació que, malgrat que la llengua continua minoritzada (hi ha encara àmbits d'ús que li són hostils o

vedats), s'ha creat un teixit social acostumat a emprar-la i a sentir-la emprada en àmbits impensables fa vint

anys: en la vida religiosa, en la literatura i la ciència, als mitjans de comunicació, a l'ensenyament, en la retolació dels comerços, en l'Administració, als dis-

courses públics... Que no tothom, ni sempre ni per tot? Elemental: costa més pujar a la muntanya que devallar-ne. I nosaltres venim de l'infern.

Àngel Mifsud

•
Els partits han assumit que la llengua és de tots
•••

•
La llengua continua minoritzada, però s'acostuma a emprar a àmbits impensables fa 20 anys
•••

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Teléfon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

Eivissa continua lluitant per implantar la nostra llengua

La llengua catalana torna a ésser notícia a Balears, atesa la polèmica aixecada en torn el Decret elaborat per la Conselleria de Cultura del Govern balear i la utilització de la nostra llengua a les escoles.

Mentre es discuteix el tant per cent d'ús del català en l'ensenyament bàsic, discussió per altra banda inèdita, tenint en compte que pretenen limitar en la nostra terra el desenvolupament "natural" i propi de la identitat d'un poble i una gent, els instigadors de plataformes i associacions antillengua catalana o antillengua pròpia de les illes Balears que és el mateix, es deuen refregar les mans de veure l'esquizofrènia que pateix el partit que governa majoritàriament les nostres illes. Així, per una banda, el secretari general del Partit Popular d'Eivissa i Formentera afirma que hi ha revengisme lingüístic i que el castellà està en perill en determinats àmbits de les Pitiüses (hauré de demanar una cita a l'esmentant secretari, Alonso, perquè en porti a comprovar la seva particular "ruta" on ja no es parla castellà; potser es referia al *West End* de Sant Antoni, a la Sal Rossa de Platja d'en Bossa o a l'espectacle de *manumission* a la discoteca Privilege d'Eivissa, indrets destinats al turisme i on majoritàriament i, es podria dir, exclusivament, es parla

A Eivissa hi ha un 30% d'immigrants castellanoparlants.

anglès o francès).

Per altra banda, el conseller pitius més catalanista, Joan Marí Tur, (tota una proesa en les nostres illes), està desitjant que s'apliqui immediatament la nova normativa sobre el català a les escoles i, per últim, el president, Jaume Matas, amb tota intencionalitat i provocació, es dedica a rebre, i ja van dues, la Plataforma en defensa de sa llengo balear i a la de "defensa del castellano" que ja ha tingut els primers brots d'infecció a la illa d'Eivissa.

No obstant això, aquestes plataformes en defensa de "llengos" i "castellans", podien fer-nos ser optimistes perquè indiquen que tot anava per bon camí, que el català tenia possibilitats d'implantació en tots els

àmbits, començant per les escoles, i que era possible portar-la a terme, encara que tot ha estat com un miratge perquè les màximes institucions de les Balears no estan per fer la feina.

Però no hem de caure en la desesperació; sortadament tenim una llengua viva, rica, que estic convençuda que no aconseguiran debilitar ni plataformes ni insensibles representants populars, llengua a la qual hi dediquen lloables esforços organitzacions com l'Obra Cultural Balear, molt activa a Formentera, i l'Institut d'Estudis Eivissencs, entre d'altres, a més de tota una sèrie d'intel·lectuals, mestres, professors i pares i mares d'alumnes que, conscients, aquests darrers, de la importància

de defensar la llengua pròpia, n'impulsen des de les APAS l'ús.

Però per prendre el pols a la situació de la llengua no ens podem quedar en les institucions o en les organitzacions, sinó que cal també fer una volta pels parcs on juguen els infants (en castellà), pel mercat on dones i homes de tota condició i edat efectuen la compra (en castellà), pels restaurants on és missió quasi impossible trobar una carta en català o, simplement, llegir els actes dels plens del Consell Insular que, malgrat discutir i parlar en català, es transcriuen en castellà (gran capacitat de traducció simultània del secretari), per no entrar a parlar de l'Administració perifèrica com són els Jutjats, Correus o les Forces de Seguretat de l'Estat.

No hem d'oblidar que a les Pitiüses hi ha un 50% aproximadament d'immigrants que solen provenir de comunitats on només es parla castellà i d'altres països europeus, que al·leguen que prou esforç fan aprenent una llengua (el castellà) perquè també se'ls vulgui "imposar" una altra. Però així i tot, ni eivissencs ni formenters, caurem en el desànim i seguirem lluitant, encara que sigui passa a passa, per la nostra llengua, per la seva unitat (en el Senat no fou possible) i per fomentar-ne l'ús.

Pilar Costa

El català al carrer

Spanair només parla en català a Barcelona. - Semblar ser que les hostesses dels avions de la companyia Spanair tenen ordres de donar als passatgers les instruccions de vol en català només quan el trajecte és Barcelona-Palma. Quan la destinació és al revés, la veu que explica les normes de seguretat parla, primer, en castellà, i, després, en anglès. Des d'aquí, volem recordar a la xarter, amb seu a Mallorca, que els mallorquins també parlem en català.

Discriminació a la publicitat de Quely. - Tot i que Quely és una marca típicament mallorquina, resulta que quan fa publicitat a les nostres televisions utilitza el castellà per promocionar els seus productes. Idò bé, la sorpresa es produeix quan a TV3 veim els mateixos spots, però en català. La pregunta del milió és la següent: Per què nosaltres hem de veure els anuncis de Quely en castellà? Existeix alguna raó que justifiqui aquesta discriminació envers els ciutadans de les illes Balears?

Tracte injust al català. - Un dels àmbits on l'única llengua pròpia de Mallorca, la llengua catalana, té una presència més deficitària és a l'Administració perifèrica de l'Estat i dins aquesta destaca per les moltes dificultats que presenta a l'hora de complir la llei i respectar els drets dels ciutadans catalanoparlants, l'àmbit de la justícia. Molts dels funcionaris anteposen el seu dret al desconeixement del català al dret dels ciutadans a expressar-se en la seva llengua, molts jutges són contraris a la incorporació del català al funcionament diari dels jutjats i molts advocats tenen por que usar el català sigui perjudicial per als seus clients i s'estimen més usar la llengua castellana.

TARIFAS PEAJE		
Categoría	Normal	Especial
I	215	55
II	535	135
III	835	215
IV	950	245

Se suposava que a aquestes altures del procés de normalització lingüística, una obra nova, com el túnel de Sóller, tindria tots els seus rètols en català i castellà. Idò no. Alguns cartells, com el de la fotografia, només es poden llegir en castellà. Serà un oblit?

L'aeroport de Son Sant Joan té els seus rètols en català, anglès i castellà, per aquest ordre.

El Consell Insular de Mallorca acostuma a ser una institució normalitzada. El CIM, generalment s'expressa en català: de fet, la seva publicitat exterior s'ha fet sempre en català. Què ha passat, però amb el cartell que es pot veure a la foto?

Aquesta famosa gelateria de Ciutat fa molt de temps que té el rètol en català, tant que la llengua, encara no estava normativitzada.

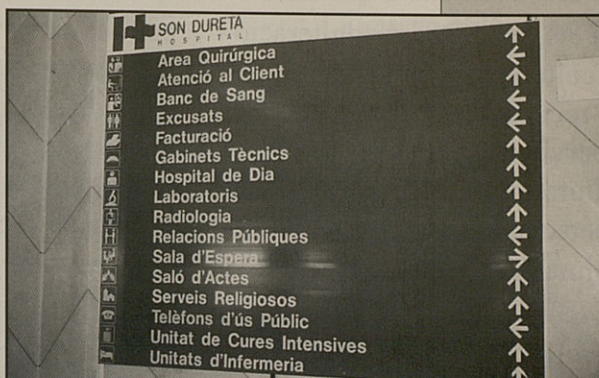

Sembla que el trànsit comença a entrar en la via de la normalització. Els senyals que l'Ajuntament de Palma col·loca de bell nou, estan escrits en català. Fa uns anys un càrrega i descàrrega, era inèdit.

El món dels rètols és ple de paradoxes lingüístiques, si nò, mirau la fotografia. Mentre el nom de l'aparcament és escrit en català, el senyal de lliure, apareix en castellà.

La sanitat és un àmbit quasi modelic pel que fa a la normalització lingüística. Pràcticament la totalitat dels rètols de Son Dureta són escrits en català.

Qüestió de drets.- En molts casos els nous programes informàtics, d'igual manera que passa amb les novetats editorials estrangeres, no es poden trobar en català fins passats alguns mesos de la seva aparició. Això és a causa que les empreses distribuïdores, en molts casos, adquireixen els drets de comercialització dels programes (o dels llibres) en castellà i en català i només comercialitzen la versió castellana. Una vegada explotat el mercat treuen la versió catalana.

A primera vista sembla que algunes empreses es troben normalitzades, com és el cas de Serveis Ferroviaris de Mallorca. No obstant això, si es mira un poc més arreu ens trobam amb anormalitats com la de la fotografia.

Hi ha tanta diferència entre oest i oeste? Creim que no. Per què, doncs, a molts cartells de la via cintura es posa aquesta paraula en català i castellà? Esperam una resposta, gràcies.

L'esport i la llengua.-

Un altre dels àmbits on la presència de la llengua no passa de ser simbòlica o folklòrica, i en molts casos ni això, és el món de l'esport. La quasi totalitat dels clubs esportius de les illes Balears funcionen únicament en castellà, mentre que la presència del català queda reduïda al nom de l'entitat. Un dels casos més greus es dona al col·legi

d'àrbitres, on es prohibeix l'ús del català escrit. Curiosament, la Conselleria de Cultura, de la qual depèn la Direcció General de Cultura i Política Lingüística, és la mateixa que la d'Esports.

La cara positiva de la normalització a l'esport la presenten els grans clubs com el C E Mallorca de futbol o el bàsquet Inca, que darrerament han fet passes importants en aquest aspecte.

El que sí és segur és que la culpa de la poca normalització dels clubs esportius no pot recaure en excuses de poca rendibilitat econòmica: un dels clubs més rics del món funciona quasi al cent per cent en català.

A la imatge es pot observar un exemple del multilingüisme que vivim a Ciutat, plaça d'Espanya, en castellà; plaça de la Porta pintada, en català; i, Kentucky Fried Chicken, en anglès.

La cultura popular a debat

Un grapat d'experts analitzen el futur de les manifestacions populars

Malgrat els processos d'adulteració i enviliment, la cultura popular a Mallorca és viva. La feina dels recuperadors i investigadors, la voluntat de fer perviure un element capital de l'herència cultural del poble mallorquí, i la presència de persones que havien conservat gairebé intacta l'ànima de la tradició popular, ha

permès saber que hi havia qualche cosa més que els calçons amb bufes i les nines vestides de pagesa damunt els cadafals. La feina ha estat positiva, ho palesa l'interès per la cultura popular en tots els seus caires, i n'és una mostra l'èxit de les Jornades de Cultura Popular celebrades a Manacor el febrer passat.

Cal assenyalar que les jornades sols comptaren amb aportacions de Mallorca, i així i tot l'assistència va ésser un èxit, amb 350 persones inscrites. L'èxit de convocatòria i d'organització va anar acompanyat de la qualitat dels continguts de les ponències, comunicacions i debats. Si hi va haver molta participació també -i això ja no és tan freqüent- hi va haver conclusions que permeten deduir línies d'actuació. Es varen debatre dues ponències: "Les Rondalles avui" i "Les danses rituals i de figures".

La rondallística s'encetà amb una conferència de la pedagoga Teresa Duran Armengol: "Les Rondalles avui. L'art de veure-hi a través de la paraula". Les comunicacions reflectiren un bon nivell d'investigació i la passió que desperta l'obra alcoveriana. Maria Magdalena Pons féu una anàlisi de la tipologia dels dimonis a les rondalles, i plantejà la importància dins l'imaginari col·lectiu d'aquests éssers i la necessitat de recuperar-los; Antoni Llull Martí parlà dels refranys a les rondalles, considerant que

Foto: Balears Hoy

A la imatge, els cossiers d'Algaida.

"explorar millor els textos alcoverians ens permetrà aprendre millor la llengua dels nostres pares"; Bartomeu Abrines, Catalina Massutí i Francesca Sureda exposaren el paper de les rondalles dins el projecte Comenius; Pere J. Santandreu Brunet parlà de com les rondalles proporcionen als infants plaer, meravelles i diversió, i de com "ens descobreixen el tresor de les nostres ànimes", alhora que ens permeten entendre el món a través dels sentiments, i, per últim, Pere Morey Servera

contà, gairebé escenificà, vuit rondalles, fent la volta al món del braç de la narració popular.

El nivell de les jornades, pel que fa a l'apartat "Les danses rituals i de figura", també fou elevat. Aina Maria Sansó i Francesc Vallcaneres, a la seva ponència, defensaran una cultura popular genuïna i viva. La seva conclusió fou que cal vetllar per la puresa i la dignitat d'aquestes danses, que són part de les nostres arrels, en un projecte de futur. Pere Llabrés féu una comunicació sobre

"Danses rituals en la litúrgia d'avui", i Bartomeu Mulet parlà dels cossiers de Sineu, i aportà notícies d'"Es Gegant" de Sineu (1613); Joan Parets i Tomeu Gomila analitzaren la catalogació de les partitures, llibres i discs, i es referiren a gravacions antigues com la "Jota de l'Oferta" (1953), i la mateixa "L'Oferta" (1954); Francesc Melià informà dels cossiers o cavallets de Porreres, desapareguts a les primeries del segle XX; Damià Payeras documentà tres notícies sobre cossiers

del XVIII en relació al convent de Santa Anna de l'ordre dels Mínims de Muro; Albert Carvajal i Joan Lliteres aportaren una gran quantitat de referències sobre els cossiers a Manacor, des del XVII ençà; Margalida Socias i Francesca Sureda presentaren una bona investigació sobre la dansa dels indis, que es ballà a Manacor des del 1897 a 1960; Andreu Ramis donà a conèixer la presència de cossiers a Llorito en el XVIII, i l'anàlitzà en funció del reforçament

*D'aquí a uns anys
poca gent coneixerà les formes culturals pròpies*

...

de la identitat comunitària local; per últim Miquel Julià plantejà el fet dels fenòmens de barreja i desvirtuació de les danses processionals i s'interrogà sobre si és bo mesclar costums forasters amb costums mallorquins.

Felip Munar, autor d'una tesi de doctorat sobre la cultura popular i la Setmana Santa, i professor de cultura popular a la Universitat, coincideix amb l'essencial de les conclusions de les jornades, i es demana si cal qualificar com a cultura popular certes manifestacions modernes que, en absolut, han nascut de la creativitat del poble: "La Festa de la Beata a Ciutat, fins a quin punt és una manifestació de cultura popular?". Per a Munar estam vivint un gran moment de canvi, ell parla d'"un moment de

traspàs", considera que manca una major reflexió sobre tota aquesta cultura que s'està extingint irremissiblement, i creu que caldria basar-la en pregun-

tes com "què hem de deixar a la propera generació?, per quins valors se substituirà allò que perdem?".

Anam cap a una nova societat. La tradició oral va

desapareixent. En pocs anys hi haurà poca gent que hagi conegut i viscut les formes culturals pròpies de la societat tradicional, en canvi els moderns sistemes audiovisuals i electrònics de comunicació generaran noves pautes. El

que ara

consideram cultura popular sols serà una realitat històrica, els conceptes canviaran, i és en aquesta perspectiva on cal situar la feina dels especialistes i folkloristes.

A Manacor el tema s'abordà clarament: per a Aina Sansó

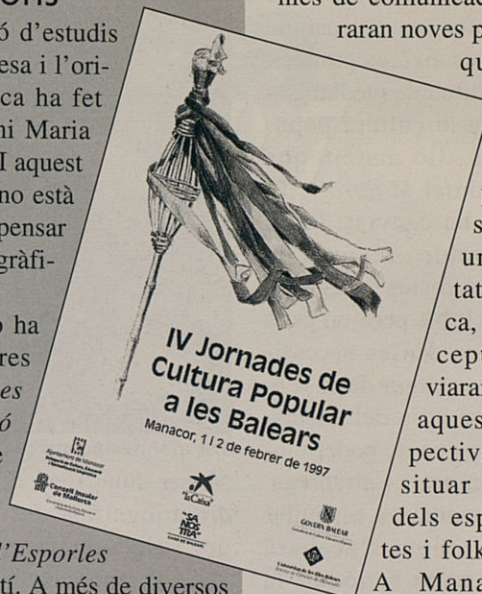
"la dansa és una cosa viva. La postura militant s'ha detenir dins el calaix, però tant de bo que no s'hagi de treure mai"; el problema és avaluar les actuacions fetes, "Sabrem trobar un lloc per als nostres cossiers? Ens fa falta saber si haurem encertat o no en les recuperacions". Per a Francesc Vallcaneres l'honestat en la feina és la condició per donar un bon producte. En les recuperacions o noves implantacions és el poble qui comanda, és el poble que ha de crear i no li hem de mostrar el que ja està creat.

Per a Joan Miralles no hi ha hagut tall a la continuïtat. Les festes tenien i tenen una funció lúdica, no antropològica. Per a Miralles les fonts orals són bàsiques, i sobretot cal esperit,

Estudis i publicacions

A les Balears hi ha una tradició d'estudis folklòrics de primer ordre. La riquesa i l'originalitat de la tradició oral illenca ha fet possibles les grans obres d'Antoni Maria Alcover o de Rafel Ginard Bauçà. I aquest llevat, tan productiu, sembla que no està esgotat. Almenys així ho hem de pensar si consideram la producció bibliogràfica dels darrers anys.

El centenari de les rondalles no ha estat debades, i han aparegut obres com l'edició del *Aplec de rondalles mallorquines d'en Jordi d'es Racó* a cura de Josep A. Grimalt i Jaume Guiscafrè, les *Rondaies mallorquines inèdites* de Pere Orpí i Ferrer o *Llegendes i tradicions d'Esporles* de Bartomeu Llinàs i Caterina Martí. A més de diversos números monogràfics de revistes, jornades i congressos, representacions teatrals, i treballs sobre la vida i l'obra d'Antoni Maria Alcover, cal destacar iniciatives com les rondalles adaptades al còmic per Margalida Nicolau, amb dibuixos de Joan Marí i Joan Josep Marí, i les adaptacions fetes per Jaume Ordines, amb dibuixos de Mateu Rigo. Se segueixen publicant obres sobre glosadors com les de Josep Martorell i Nicolau Dolç sobre Búger i Vilafranca; Antoni Gili i Ferrer ha publicat el tercer volum de l'*Aportació al cançoner popular de Mallorca*, que complementa l'obra del Pare Ginard; Antoni Gili també ha publicat *Sant Antoni Abat, festa popular d'Artà* i encara és relativament fresc *El carnaval a Mallorca* de Caterina Valriu Llinàs; es publiquen obres sobre l'artesanía i la cultura material, com *L'espai de l'aigua: petita hidràulica tradicional a Mallorca* de Nicolau S. Cañellas o *Els forns de calç a Santa Maria del Camí* de Gabriel Ordinas. S'haurien de destacar també treballs d'onomàstica com els d'Antoni Ordines sobre Selva, d'Onofre Rullan sobre Esporles, els diversos llibres de Cosme Aguiló, amb obres com *La toponímia de la costa de Llucmajor* o *Bolets, llengua i cultura popular en el Migjorn de Mallorca*, i els treballs sobre malnoms de Selva d'Esperança Ramis, i *Els malnoms de Sant Joan: segles XIV-XX* de F. Canuto, J. Estelrich, J. Font, J. Moratinos i M. Sastre. Tot això, i molt més que no hem esmentat, ens mostra que, malgrat la desaparició accelerada de les fonts orals, encara hi ha molt per pouar si es té poca son.

ànima i voluntat de pervivència. Felip Munar, per la seva banda, és optimista: "hi ha tot un moviment crític. Hi ha grups que volen fer viure la festa, d'una manera espontània. Avui en dia és molt difícil fer festa d'una manera natural i viva, per això es produeixen multitud de mediatitzacions de la cultura popular". És allò mateix que deia Gabriel Majoral: "El terreny ha canviat. Per a quin poble recuperam aquestes festes? Recuperam, molt bé, però on és la gent? Les danses necessiten vida, cultura de la senzillesa, cultura del silenci, fins i tot s'ha de poder olorar la murtra i l'alfàbrega. Ara es tendeix a assimilar festa a renou; s'acabarà amb el sentit seriós de la dansa. Ara la gent fa mam-

Necessitam determinar quines formes de la cultura popular volem mantenir

balletes, abans el silenci era solemne. La dansa té una "ànima" que no es respecta". La cultura popular ha d'esser viscuda pel poble, a més d'esser una expressió de la seva pròpia creativitat.

Des d'aquestes posicions, a les jornades de Manacor es varen criticar les falses recuperacions, que en realitat poden esser invencions sense res a darrere. Per a Gabriel Majoral, a tall d'exemple, els cossiers de Ciutat constituïrien un veritable atemptat cultural. Felip

Foto: Balears Hoy

Les manifestacions populars han de ser una expressió de creativitat.

Munar diu: "Hem d'aprendre a dignificar les coses, pel valor que tenen, per allò que representen".

Facem el que facem la societat rural ja és un fet del passat. Però això vol dir que ja no existeix una

cultura popular? Vol dir que les úniques formes culturals possibles són les importades? Ben segur que no. Els pobles se segueixen divertint, segueixen fent festa, segueixen el seu ritme històric, i segueixen

tenint unes necessitats d'autoidentificació, de sentir-se arrelats en unes determinades continuïtats. El que necessitam determinar és quines formes de la cultura popular tradicional volem mantenir, recuperar i adequar a la nostra vida social moderna. És a dir, quines són les formes que hem d'eliminar com a espúries, com a formes mediatitzades, i quines hem de fer viure, no com a elements antropològics, sinó com a elements actuals, tot dignificant les formes heretades per la tradició oral. Però aquestes preguntes i les seves respostes s'haurien d'inserir en el context de quin volem que sigui el futur del nostre poble. És a dir, si volem avançar cap a la constitució d'una comunitat nacional articulada, o si ens volem perdre per les boires de la pèrdua d'identitat i del tipisme folkloritzant.

Mateu Morro i Marcé

Els cossiers

Francesc Vallcaneres Jaume a *Els cossiers d'Alaró: aproximació al fet dels cossiers de Mallorca* (1990), constata documentalment la presència de cossiers a Ciutat, Valldemossa, Sóller, Inca, Pollença, Alaró, Santa Maria, Sineu, Algaida, Montuïri, Manacor, Lluçmajor, Porreres, Campos i Felanitx.

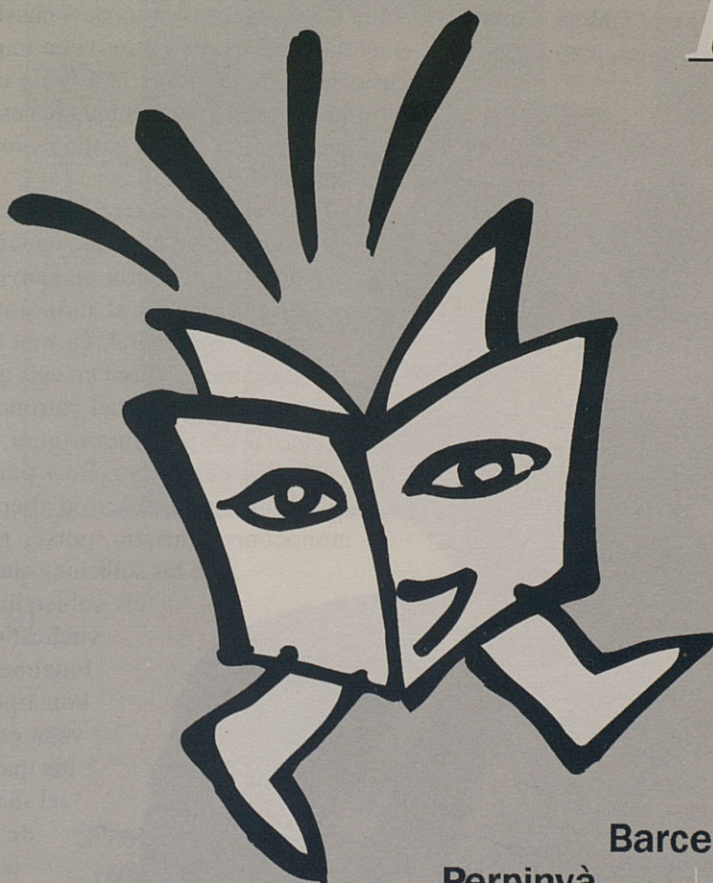
Com és sabut, de tots aquests cossiers sols s'han mantingut ininterrompudament els de Montuïri i d'Algaida, i fa poc s'han recuperat els d'Alaró, Pollença i Manacor, que havien desaparegut en aquest segle, i encara mantenen una memòria viva.

Damià Payeras, a les IV Jornades de Cultura Popular a les Balears, va documentar actuacions a Muro dels cossiers de Binissalem i de Petra, llogats per a solemnitzar festes del Convent dels Mínims, en el segle XVIII. Andreu Ramis, per la seva banda, esmentà actuacions dels cossiers a Llorito en el segle XVIII, amb la qual cosa es feia una passa més cap a la constatació del caràcter comú i general d'aquesta dansa a les viles mallorquines.

D'altra banda, al llarg de les jornades diversos participants tractaren molt críticament les recuperacions artificioses de Ciutat i d'Inca.

Mostra de Revistes en català 1997

Girona
8-11
maig

Palma
15-18
maig

Tarragona
29 maig
1 juny

Perpinyà
4-7
setembre

Barcelona
9-12
octubre

València
23-26
octubre

Lleida
20-23
novembre

ANDREU FERRET

Un liberal constructiu

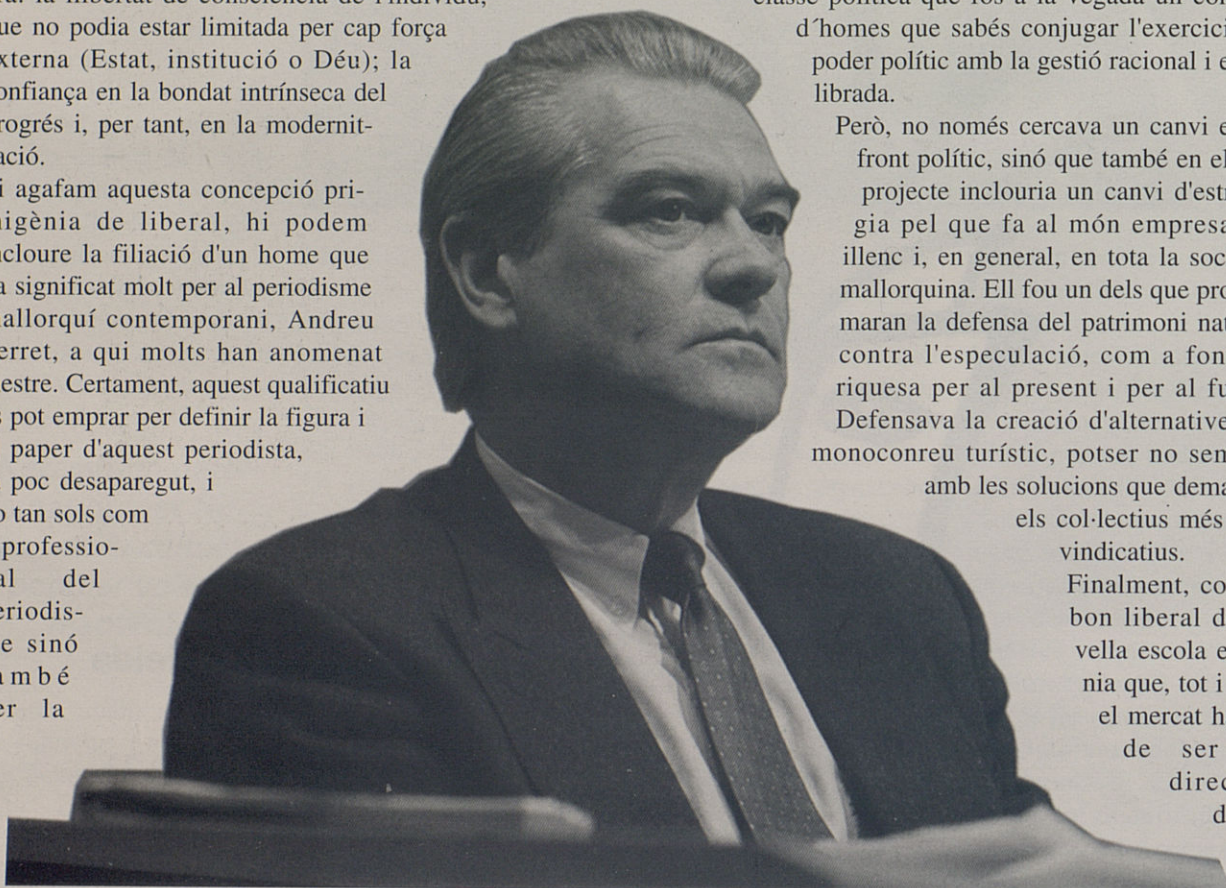
Actualment el liberalisme té mala premsa pel que fa als circuits intel·lectuals i polítics, sobretot, per mor de l'emfatització del guany econòmic com a únic objectiu que cal tenir en compte, segons l'expressió del neoliberalisme. Però no sempre ha estat així i no sols la visió positiva del liberalisme es devia a la defensa del sistema capitalista. En el seu origen, el terme liberal nasqué enllaçat amb el que en termes actuals dirien posicions progressistes, això era: la llibertat de consciència de l'individu, que no podia estar limitada per cap força externa (Estat, institució o Déu); la confiança en la bondat intrínseca del progrés i, per tant, en la modernització.

Si agafam aquesta concepció primigènia de liberal, hi podem incloure la filiació d'un home que ha significat molt per al periodisme mallorquí contemporani, Andreu Ferret, a qui molts han anomenat mestre. Certament, aquest qualificatiu es pot emprar per definir la figura i el paper d'aquest periodista, fa poc desaparegut, i no tan sols com a professional del periodisme sinó també per la

vertebració d'una classe política, que, tot i sent dretana, aprofità el model d'autogovern constitucional per modernitzar Mallorca, i totes les illes de la Comunitat, i la posà en bona línia de sortida per aquest fi de segle. Es tractava de treure del poder les rèmores que continuaven tancant amb pany i clau la via d'accés al control de la Comunitat a tots aquells que no representen els poders quasi estamentals. Crec entendre que Andreu Ferret volia impulsar una classe política que fos a la vegada un conjunt d'homes que sabés conjugar l'exercici del poder polític amb la gestió racional i equilibrada.

Però, no només cercava un canvi en el front polític, sinó que també en el seu projecte inclouria un canvi d'estratègia pel que fa al món empresarial illenc i, en general, en tota la societat mallorquina. Ell fou un dels que proclamà la defensa del patrimoni natural contra l'especulació, com a font de riquesa per al present i per al futur. Defensava la creació d'alternatives al monoconreu turístic, potser no sempre amb les solucions que demanen els col·lectius més reivindicatius.

Finalment, com a bon liberal de la vella escola entenia que, tot i que el mercat havia de ser el director d'or-

seva tasca docent. La seva paraula era un signe clar de bona anàlisi, no debades algú deia: "És com Fèlix Pons, el que diu va a missa".

Es pot estar d'acord o no amb el seu punt de vista. Tot i això, el que és cert és que Andreu Ferret tenia ben presa la mida del marc socioeconòmic i polític de la societat mallorquina. Pot ésser que no fos gaire amic dels nacionalismes, possiblement li pesava la seva formació universitària madrilenya i la por a les possibles conseqüències violentes que podria generar el corrent nacionalista. Aquesta postura, emperò, no li llevava la capacitat de tenir un projecte de país. Aquest projecte passava per la

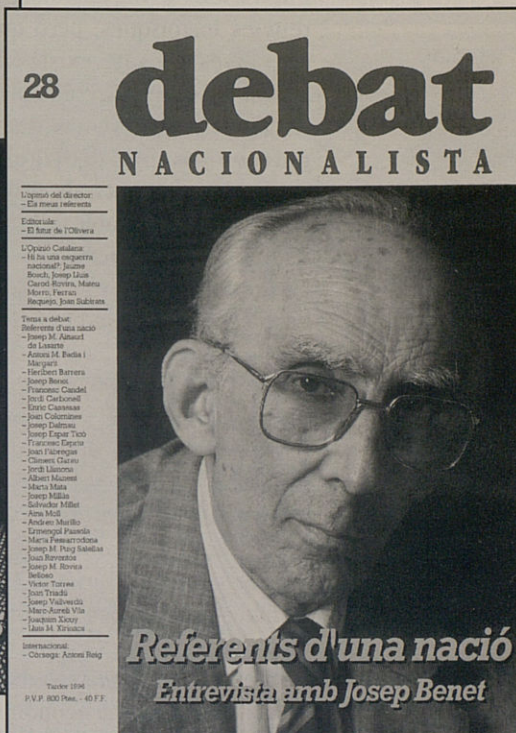
questra, calia crear els mitjans per corregir la situació d'aquells individus que per una raó o una altra desafinen i, per tant, perden davant els més espavilats.

He de confessar que aquest esbós d'Andreu Ferret està fet amb les quatre pinzellades que he tret de la memòria de la lectura dels seus articles i de les seves intervencions públiques i del seu pas pel Màster de Periodisme i Comunicació com a professor. Per tot això som prou conscient que ara queda una tasca d'estudi de la seva obra que pugui confirmar o rebatre aquestes provisionals afirmacions que he fet aquí.

Jaume March

El nacionalisme és a debat.

Revista
trimestral

El núm. 28 és al quiosc o llibreria

debat
NACIONALISTA

"Pretén ésser una eina més al servei de la reconstrucció nacional dels Països Catalans oberta a totes les tendències i ideologies que vulguin, sense complexos, construir la nació catalana".

Subscriu-te i participa en el debat.

Targeta de subscripció

Nom _____
Adreça _____
Població _____ Tel. _____

- ☐ Subscripció normal ..... 2.500 Ptes.
☐ Subscripció suport ..... 3.500 Ptes.

Altres formes de pagament

- ☐ Xec bancari
adjunt núm.
☐ Contrareemborsament
☐ Gir postal

Domiciliació a Banc o Caixa

_____ de _____ de 199
Sr. Director Banc o Caixa _____

Sucursal _____
Adreça _____

Compte corrent/
llibreta d'estalvis núm. _____
A nom de _____

Distingit senyor,
Us preguem que fins a una nova
ordre feu efectiu a Fundació CDP
amb càrrec al meu compte
corrent/llibreta d'estalvis els rebuts
anys, que per a aquesta entitat us
siguin presentats. Cordialment,

Signat

Gran Via de les Corts
Catalanes, 570, entresol
Tel. 454 97 02
Fax: 454 97 03
08011 Barcelona

Fundació
CDP
Centre
Documentació
Política

Antoni Ginard Bujosa

L'Estat del cor

Els microestats són territoris petits que han evolucionat en condicions d'aïllament i que tenen una personalitat pròpia i unes característiques específiques. Els microestats d'Europa són formacions relictos històrics, però que són ben operatives. La seva existència es fonamenta en el reconeixement, el manteniment i la pervivència d'antics drets, gairebé sempre d'origen feudal i medieval, vinculats als privilegis dels estaments de la noblesa i de l'església (catòlica, naturalment).

En general, han evolucionat d'una base econòmica tradicional tancada a

una estructura econòmica absolutament oberta, fins a esdevenir

centres d'una intensa activitat econòmica en funció del desenvolupament d'un sistema mundial de relacions. A més de l'activitat turística, s'han especialitzat en ser llocs d'acollida d'activitats financeres exteriors, per la qual cosa es troben immersos dins la lògica espacial del sistema econòmic mundial capitalista, tot just al cor del sistema.

El cas del Principat de Mònaco és paradigmàtic i original. Un petit estat, d'1,5 km² d'extensió, que té uns 30.000 habitants, dels quals només uns 6.000 en són ciutadans nacionals. És un enclavament dins territori francès, a uns 20 km de la frontera italiana, situat entre els darrers contraforts dels Alps Marítims i la mar, en un punt que restà pràcticament aïllat de les comunicacions entre Itàlia i França fins al segle XIX.

Aquesta original monarquia constitucional hereditària és l'hereva d'una antiga fortificació d'origen genovès, en possessió de la família Grimaldi des del 1297. El segle XVIII era confiscada durant la Revolució Francesa, però va ser retornada als seus propietaris pel Congrés de Viena a principis del segle XIX. El 1861 l'Estat francès en reconeixia la independència i quatre anys més tard se signava una unió duanera.

Un cop superada la crisi del final de

l'Antic Règim, a la segona meitat del segle XIX començava l'etapa de prosperitat de Mònaco. Fonamentalment a causa de la creació de la Société des Bains de Mer, que gestionava les rendes del casino i dels hotels de luxe, destinats a una clientela rica d'abast internacional.

Les rendes del turisme de luxe eren suficientment elevades com per suprimir els impostos directes el 1869 als ciutadans de Mònaco. Actualment, a més del joc i del turisme, és un paradís fiscal que atreu capitals i societats estrangeres i que ofereix a les finances i als particulars amb un bon compte corrent els avantatges d'una zona franca.

El 1911 esdevenia una monarquia constitucional. El príncep conserva el poder executiu i escull el ministre d'estat entre una terna que a la vegada és presentada al president de França. Al llarg dels darrers quaranta anys, la família que regeix i representa el petit principat ha estat un dels protagonistes estrella de les anomenades notícies del cor.

Encara que la història d'aquesta família sigui un vertader serial de televisió, és un fet que es pot considerar com una anèctoda. D'entrada, certament, ha format part de l'estratègia publicitària que ha fet de Mònaco un dels llocs més coneguts del món.

No hi ha dubte que els darrers esdeveniments (diguem-ne escàndols per fer-ho més gros) han contribuït a augmentar el ritme cardíac. Tot coincidint gairebé amb allò que havien d'haver estat les fastuoses celebracions del setè centenari d'autonomia del principat, fins i tot s'ha especulat amb el final de la dinastia i s'ha parlat de la possible desaparició o de l'absorció de l'estat per part de França.

De totes maneres, per aquesta taquicàrdia segurament no caldrà ni anar al cardiòleg ni passar massa pena. Mentre sigui un centre d'interès per a un sistema econòmic obert, mentre continuï al cor del sistema, amb prínceps o sense, Mònaco gaudirà de bona salut.

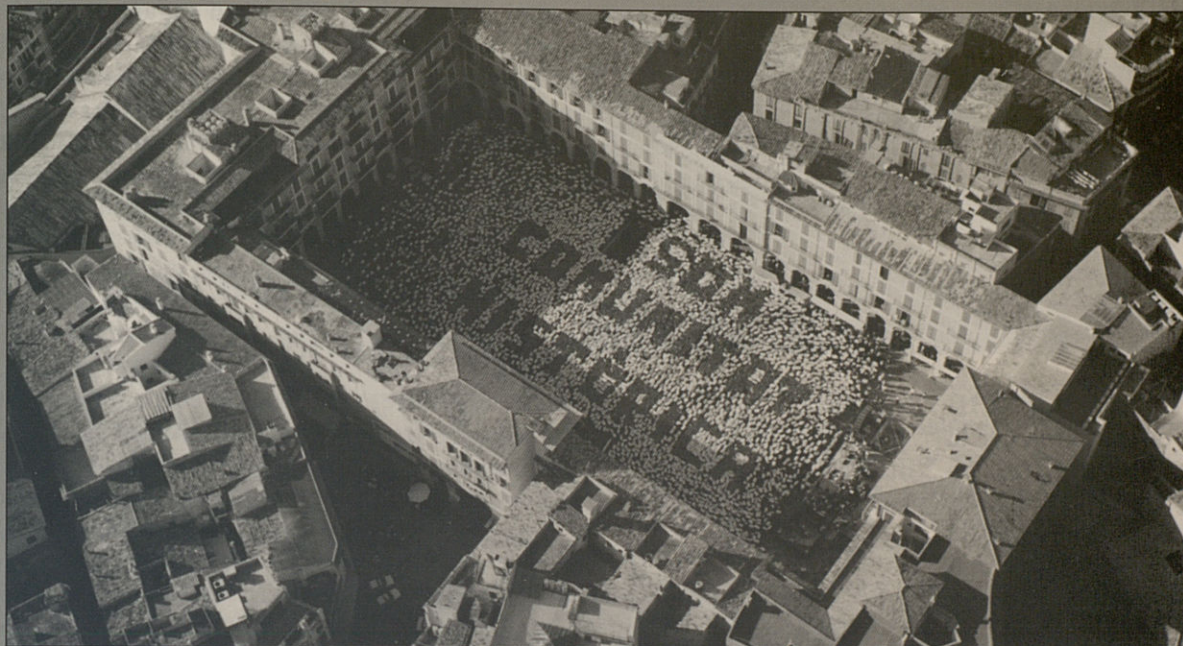

NOTÍCIES DE L'OBRA

FULL INFORMATIU

Núm 18. - C/ de la Imprenta, 1 - 07001 Palma - Tel 72 32 99 - Fax 71 93 85 Dipòsit legal: PM 494 - 1991

Hem d'estibar el Born amb la Diada. No hi pot faltar ningú!

Dia 17 a les set de l'horabaixa, s'ajuntaran milers de mans per defensar la llengua i reivindicar el ple autogovern

Després de la Cadena Humana i del Mosaic Humà a la plaça Major dels dos darrers anys, ara no podem recular. Més de 300 entitats organitzen la Diada de maig de 1997, una jornada reivindicativa que se celebrarà al passeig del Born, de Palma, dia 17 de maig a les set de l'horabaixa. La III Diada de Mallorca per la Llengua i l'Autogovern ja està en marxa.

“Per demostrar que cada vegada som més els qui volem un impuls definitiu a l'ús de la llengua, tot garantint el mínim del 50% d'àrees en català a tots els centres i a tots els nivells de l'ensenyament obligatori; empenyent mesures que frenin el

retrocés a Palma, Eivissa, Calvià i la costa de Mallorca. Per aconseguir d'una vegada mitjançant la reforma de l'Estatut, el reconeixement, les competències i el finançament d'allò que som, una Nacionalitat Històrica.

L'escenari central de la Diada d'enguany serà el passeig del Born, on milers de mans personalitzaran l'adhesió dels assistents i rubricaran les reclamacions d'aquesta nova concentració popular. Prop de 10 quilòmetres de cinta, on s'aferraran les mans editades per a l'avinentesa, s'estendran al llarg d'aquest cèntric passeig del Born, que quedarà dividit en diferents sectors on es reuniran els col·lectius i les persones procedents

dels diversos sectors de Palma i de tots els pobles de Mallorca. Es preveu que molts de pobles i barris de la capital contribueixin a la celebració amb qualche tipus d'animació com xeremiers, ximbombers, grups d'esplai, etc. Després de la multitudinària rúbrica, hi haurà una gran ballada popular amb Música Nostra i una actuació del grup Oculis.

Una gran figura que representarà Mallorca encapçalarà el passeig del Born i quan arribin els representants de cada poble hi afegiran una mà fins completar tot l'espai. Simultàniament, actes a Menorca, Eivissa i Formentera ajuntaran totes les illes defensant plegats llengua i país.

Actes simultanis a Eivissa i Menorca

Enguany, Eivissa, Formentera i Menorca també participaran, amb actes simultanis, a la Diada per la Llengua i l'Autogovern. Alhora que es desenvolupa la Diada al passeig del Born de Palma, a Ferreries (Menorca) i al passeig de Vara de Rei d'Eivissa tin-

dran lloc una sèrie d'actes festius.

A Ferreries, on nasqué el primer centre d'ensenyament en català, està prevista la concentració de nombroses persones, entitats, professors i pares d'alumnes, que llegiran i aprovaran un manifest en favor de

la llengua.

Els nins de les escoles, amb l'ajut dels professors i pares, construïran un gran mural, mentre gaudeixen d'actuacions musicals i animació de carrer.

La festa d'Eivissa es farà al passeig Vara de Rei, on les escoles, l'Institut

d'Estudis Eivisencs i la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'alumnes han organitzat una sèrie d'activitats sota el lema comú de la diada a les tres illes: "Junts per la llengua". Amenitzaran la jornada el grup Uc i diferents escoles de balls populars.

La Trobada d'Escoles Mallorquines penjarà un gran mural a la murada de Palma

Dins el marc de la III Diada de Mallorca per la llengua i l'Autogovern, a Palma, dia 17 de maig, els escolars penjaran a la murada un enorme mural en el qual es podrà llegir "Junts per la llengua". De manera simultània cadascuna de les illes, en diferents actes a Eivissa, Formentera i Menorca, donarà suport a l'ensenyament en català i a una filosofia educativa dinàmica i coherent relacionada amb l'entorn.

A Mallorca, se celebrarà la XIII Trobada d'Escoles Mallorquines l'horabaixa del dia 17 de maig a Ses Voltes de Palma. Està previst que entre tots els centres es munti un mural, confeccionat amb paper de diari de colors i amb el lema d'enguany Junts per la llengua, que guaitarà per la murada i donarà la benvinguda als presents.

Serà un dia de festa i reivindicatiu alhora. Es tracta d'engrescar tots aquells centres que encara no fan l'ensenyament en català perquè es decideixen a potenciar la normalització

lingüística.

Les activitats que es realitzaran en el marc de la Trobada estan relacionades

lèxic específic i les cançons. Es tractava de contribuir a millorar la qualitat del vocabulari utilitzat

ció, com a referent cultural imprescindible, com a font de plaer i estimuladora de la imaginació. Aquest grup va treballar amb propostes concretes a partir d'un tema comú, l'illa, que ha premès d'introduir-se dins un món literari ple de possibilitats lúdiques, creatives i didàctiques.

Amb totes aquestes possibilitats de treball, els centres o els cicles triaran els temes a desenvolupar i aportaran les seves conclusions, materials i propostes a l'exposició que es farà en el marc de la Trobada.

Una altra exposició important és la de premsa escolar en català. Es tracta d'aconseguir una mostra, el més extensa possible, de publicacions de centre en català, per tal de poder tenir una idea de conjunt, agafar idees, establir correspondències, intercanvis i futures col·laboracions.

Un altre grup que ha treballat en la preparació de la Trobada ha estat el d'hàbits lingüístics, que ha reflexionat sobre l'ús de la llengua per part dels joves i ha elaborat una sèrie de reflexions i propostes orientatives per debatre als centres.

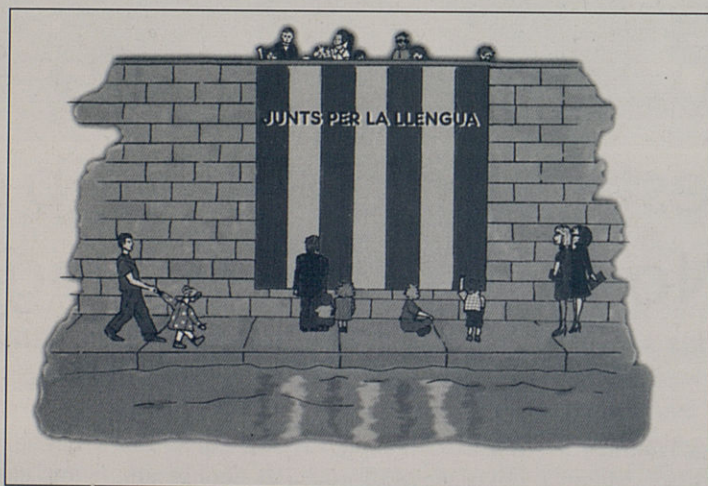
Un tema que es va creure molt important és el paper de la literatura en l'educa-

amb la tasca que, al llarg del curs, han preparat els diferents grups de feina de la comissió organitzadora. Tres són els àmbits d'actuació en aquest sentit: el lèxic, la literatura i els hàbits lingüístics.

Es va crear un grup que es marcà com a objectiu l'elaboració d'un material que, partint de les festes tradicionals, incidís en el vocabulari, ja fos treballant les dites, els refranys, o el

per l'alumnat, tan sovint farcit d'estructures manlleuades.

Un altre grup que ha treballat en la preparació de la Trobada ha estat el d'hàbits lingüístics, que ha reflexionat sobre l'ús de la llengua per part dels joves i ha elaborat una sèrie de reflexions i propostes orientatives per debatre als centres.

Els nins de les Escoles Mallorquines enguany faran un mural de paper.

L'OCB dissenyà a Lluc l'entitat del 2000

Més socis i continuar la lluita per la llengua i el país, objectius a assolir

La I Trobada de l'Obra Cultural Balear, celebrada el passat mes d'abril amb la assistència de més de 4.000 persones al santuari de LLuc, serví per dissenyar l'entitat de l'any 2000. A més de recordar i fer balanç dels 35 anys de l'OCB, es varen establir les línies d'actuació per al futur. Entre l'Acampallengua i la Trobada, es mobilitzaren més de 7.000 persones.

A l'actualitat, l'OCB ja està treballant en diferents fronts: una campanya per a la captació de nous socis a Palma i a tota la part forana, continuar lluitant per la llengua i per la construcció del país, impulsar, d'una manera definitiva, el català a l'escola i prendre una sèrie de mesures encaminades a potenciar el català a la badia de Palma.

En els propers anys, l'OCB vol constituir delegacions a cada uns dels núclis de població de Mallorca. Es pretén establir una important xarxa de delegacions a la part forana. La primera passa serà la inauguració de la de Sant

Llorenç. L'objectiu de l'entitat és l'obtenció de 2.000 nous socis en els pròxims dos anys.

Un altre dels reptes de l'OCB és impulsar el català a l'escola. L'entitat vetlarà perquè el Decret de mínims faci efectiu l'ensenyament en català en el 50 per cent de tots els centres i nivells educatius.

Quant a la situació alarmant del català a la badia de Palma, l'OCB té previst adoptar una sèrie de mesures per tal de potenciar l'ús de la nostra llengua a tots els indrets d'aquesta zona.

Tot i que l'OCB fa 35 anys que fou fundada, encara queda molta feina per fer i una obra per culminar. Precisament per commemorar aquest aniversari, els nombrosos socis de l'entitat es reuniren, el passat dia 13 d'abril, a Lluc, on s'havia organitzat una gran trobada festiva, que constituí la major concentració de la història de l'OCB.

A les dotze del matí, després que el prior de Lluc, Gaspar Alemany, donàs la benvinguda als participants

a la plaça dels Pelegrins, el públic congregat es va dirigir a la plaça del Lledoner, on es va fer l'ofrena a la Flama de la Llengua. Abans, Antoni Mir, president de l'OCB, i el prior de Lluc s'adreçaren als assistents. Miquel Fullana, de 93 anys i soci fundador de l'OCB pronuncià unes paraules. L'acte acabà amb el cant de *La Balanguera*.

Al decurs de la trobada, el públic va poder gaudir de nombroses actuacions com les de Sarau Alcu dienc, el grup Al-Mayurca, l'Escola de Ximbombers de Sa Pobla, el grup d'animació infantil Cucorba, l'Escola de Ball de Bot de l'OCB de Búger, Aires Formenterens, Maria Àngels Gornés i Isidor Marí. La Capella Oratoriana i la Coral Universitaria dedicaren un concert especial als 35 anys de lluita de l'entitat.

Al voltant de les tres de l'horabaixa, continuà l'acte de celebració dels 35 anys de l'OCB, el qual fou presentant per Caterina Canyelles i Gaspar Valero.

A l'acte tampoc no hi faltaren el reconeixements de mèrits als socis, delegacions i col·laboradors, amb el lliurament de diplomes a l'OCB d'Algaida, fundada fa 25 anys, i la de Búger, que des de fa 20 anys no ha aturat de fer feina.

Una representació dels socis més joves lliurà un diploma a Miquel Fullana, uns dels primers socis fundadors de l'OCB. Fullana no només ha fet el *Diccionari de l'Art de la Construcció*, també va ser membre del precedent històric de l'entitat, l'Associació per la Cultura de Mallorca, que va veure truncada la seva tasca per la dictadura.

Després de l'homenatge a Fullana, 40 representants de l'OCB de la part forana pujaren a l'escenari, i Antònia Serrano, de Valldemossa; Catalina Font, de Llucmajor; Antònia Sitjar, de Campos; Maria Beltran, de Lloret encoratjaren el públic a fer-se soci de l'entitat. També Isidor Torres, president de l'OCB de Formentera adreçà, unes paraules al públic.

NOTÍCIES DE L'OBRA

L'APPEC treu al carrer revistes en català

L'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC) ha organitzat una mostra de 80 revistes en català que exhibirà a Palma tot acompanyant els actes de la III Diada per la Llengua i l'Autogovern. Es tracta d'una exposició itinerant que ja s'ha pogut veure a Girona, i que després de Palma viatjarà a Tarragona, Perpinyà, Barcelona, València i Lleida. A l'exposició de Mallorca, a més de les revistes integrades a l'APPEC, es podran veure les 60 publicacions de l'Associació de la premsa forana de Mallorca i el *Diari de Balears*.

La mostra de revistes en català 1997 és un gran quiosc que pretén posar a l'abast de tots els públics les publicacions editades en la nostra llengua. Des de l'APPEC es volen dedicar, l'any 1997, a la promoció de les revistes escrites en llengua catalana amb una acció global que contribueixi, a la vegada, a enriquir les ciutats on es faci, tant des d'un punt de vista cultural com des del que pot representar com a incentiu socioeconòmic local.

L'exhibició de revistes en català s'articula al llarg de tots els territoris de llengua catalana a través de la seva presència en set capitals. Des d'aquestes ciutats es cobreix l'àmbit de distribució potencial de totes les publicacions i, a més, el caràcter itinerant de la mostra facilita la descen-

tralizació i apropa les revistes al públic.

Les revistes associades a l'APPEC difonen en conjunt una mitjana de prop de mig milió d'exemplars i tenen una audiència superior als dos milions de lectors. Una de les característiques que fa especialment atractiva aquesta dada és que la difusió d'aquestes publicacions es realitza majoritàriament per subscripció, de manera que la fidelitat del lector i el seu interès per la publicació són evidents. Amb tot, almenys una desena part d'aquests títols també es poden trobar de habitualment a quioscos i llibreries.

Amb aquesta mostra itinerant es vol donar a conèixer les revistes que s'editen en llengua catalana entre els lectors potencials i atreure l'interès de la indústria que s'ha d'encarregar de la seva distribució. Alhora és pretén atreure nous col·lectius i obrir nous mercats de penetració per a la premsa en català entre la societat en general i en àrees específiques com les escoles, els sectors de l'oci, els professionals independents i els organismes públics.

D'altra banda, s'intenta captar l'interès de les agències de publicitat i de petits i mitjans empresaris cap a les revistes en català. Es tracta d'un acte de normalització cap a la premsa nacional, escrita en la llengua del país, que precisament gaudeix d'un elevat índex de fidelitat.

2.500 joves participaren a l'Acampallengua d'Inca

Inca es convertí, el passat 12 d'abril, en una ciutat plena de joves que participaren en els actes de l'A-

tallers de fabricació de ximbombes, de sexualitat, d'escalada i d'ecologia.

També va tenir lloc una

Aspecte de l'Acampallengua.

campallengua, organitzat pels Joves de Mallorca per la Llengua. Més de 2.500 persones vengudes de diferents indrets de Mallorca, Menorca, Eivissa, País Valencià i Catalunya reivindicaren l'us del català. La jornada reivindicativa i festiva es tancà amb el concert de rock de l'Elèctrica Dharma.

Els solars buits de l'urbanització Crist Rei foren el centre de l'acampada del joves. No obstant això, la jornada reivindicativa ocupà pràcticament tot el poble. Carrers, places i instituts acolliren les diferents activitats programades per l'organització.

Al migdia, la plaça del Lledoner fou el punt de partida d'un cercavila que anuncià el començament de la diada. L'horabaixa varen començar el campionat de truc, una gimcana i

taula rodona sobre el català als mitjans de comunicació, en la qual hi participaren Antoni Gisbert, d'Acció Cultural del País Valencià; Francesc de Dalmaes, coordinador de la revista *Europa de les Nacions* i de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català; Antoni Mir, president de l'OCB; Miquel Company, president de la Premsa Forana de Mallorca; Antoni Martín, redactor del *Diari de Balears*; i, Rosa Campaamor, directora de *Ràdio Jove*. Després, Gabriel Bibiloni parlà sobre els models lingüístics.

Per la seva part, el Joves de Mallorca per la Llengua varen realitzar un debat, del qual sortiren una sèrie de propostes d'actuació. Al vespre hi hagué una ballada popular i per la nit es va fer el gran concert de rock.

Joan Pujals

**LA
RAÓ I
EL
DRET**

ENTREVISTA
●●●

Sebastià Alzamora

ENTREVISTA

El varem poder veure a Mallorca amb motiu de la seva assistència al sopar dels Premis 31 de Desembre, i ara, Joan Maria Pujals, conseller de Cultura de la Generalitat, es troba en un

primeríssim pla de l'actualitat, a causa del debat civil, polític i mediàtic que s'ha obert arran de la seva proposta per una nova Llei d'ús del català, una reformulació aprofundida de l'anterior.

Vostè, a més d'home de política, és també un home de lletres. De quina manera s'interrelacionen especulació intel·lectual i acció política? Es destorben, es complementen, s'interferixen...? Per altra banda, com prefereix que se'l consideri: com un "polític" o com un "tècnic"?

- Sóc un escriptor que fa política i un polític que escriu, una cosa no té per què excloure l'altra. Estic convençut que l'acció política i la reflexió de tipus intel·lectual no solament poden ser complementàries sinó que, en el nostre cas, convé que ho siguin. Tota la història del catalanisme s'ha fet a partir de la conjunció de la història amb la política. Jo estic a la política perquè sóc catalanista. I el catalanisme és un sentiment i una voluntat de servei, no una tècnica.

-S'ha envoltat d'un equip que ha estat qualificat de "valent", amb persones procedents del

món de la cultura (principalment del sector del llibre i les lletres) i no necessàriament vinculades de manera prèvia a l'àmbit administratiu. Quin és l'objectiu últim que persegueix la formació d'un equip d'aquestes característiques? Com valora, fins ara, el procés d'adaptació d'aquestes persones a les seves noves tasques d'administració?

-He format un equip, sí, que m'ajudarà d'una manera decidida a tirar endavant els reptes d'aquesta nova etapa de la cultura a Catalunya. Són gent de vàlua ja demostra-

da en els camps on s'han desenvolupat anteriorment, i són també gent de cultura perquè per treballar d'una manera eficaç en l'administració de la cultura el primer que s'ha de fer és ser competent en cultura. Pensi que el principal actiu de la cultura catalana és la gent

que la fa, la gent que la sent com a pròpia.

-El seu nomenament com a conseller de Cultura es produeix en un moment de crisi en el si de la coalició de Convergència i Unió. Fins a quin punt

aquesta situació l'afecta, o no, en l'assumpció de

les seves noves responsabilitats i en el desenvolupament de la seva labor?

-Em sembla que aquesta no és una percepció que s'ajusti a la realitat. Li dic ben seriosament: la coalició entre Convergència i Unió és ben sòlida i, sota la direcció del president Pujol, ha aconseguit per al catalanisme uns nivells d'actuació transformadora i de prestigi intern i extern com mai no havia tingut abans en tota la nostra història.

-Quins són els paràmetres socials i els objectius polítics que impulsen i justifiquen la reforma de la Llei de normalització lingüística?

-Farem una nova Llei que regularà l'ús públic de les dues llengües oficials a l'àmbit de les nostres competències. Les circumstàncies han variat molt d'ençà aquella primera Llei de normalització lingüística de l'any 83, en temps d'Aina Moll, que va fer tan bona feina. Què ha variat? Doncs que ara ja pràctica-

"Sóc un escriptor que fa política i un polític que escriu"

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 72 14 83 - Fax 71 93 12 - 07002 PALMA DE MALLORCA

MATERIAL DE BELLES ARTS

PELLETERIA, 2 i SOL, 28 - Telèfon 72 28 59 - 07001 PALMA DE MALLORCA

ment tothom coneix, gràcies a l'ensenyament però també gràcies als mitjans de comunicació de massa, la llengua que l'Estatut defineix com a llengua pròpia de Catalunya. Això abans no passava. Durant aquests anys hem invertit molts esforços a assegurar aquesta capacitat d'entendre el català i de parlar-lo. Per part de tothom. Ara es tracta de fer que el català no solament es pugui usar a tot arreu, i amb les degudes garanties legals per a tots els parlants de l'una o de l'altra llengua, sinó que s'usi, que tingui prestigi, que projecti missatges d'interès. El nostre objectiu és que el català sigui la llengua pròpia de Catalunya no solament *de iure* sinó també *de facto*.

-De quina manera pensa reorientar i potenciar l'edició i la creació literària en català? Què hi té a dir, sobre la polèmica suscitada a partir d'unes declaracions seves en les quals expressava la seva voluntat de premiar la "lleialtat lingüística" dels escriptors catalans?

-Ja hem dit que continuarem el suport genèric a l'edició de llibres en català.

Joan Maria Pujals és llicenciat en Filologia Catalana.

Considerem que, en general, és una mesura que s'ha demostrat altament positiva i si fem alguns retocs en la normativa serà per millorar l'eficàcia i la incidència d'aquests ajuts. Però tot el que s'hagi de fer es farà

sempre havent-ne parlat amb tots els sectors implicats en el món del llibre, als quals ja hem convidat a participar de manera regular a través de la Institució de les Lletres Catalanes. Pel que fa als escriptors els

ajudarem tant com podrem a continuar fent del català l'important instrument de creació literària i de projecció de la nostra identitat en el món que ha estat fins avui. I no seria just ignorar que si avui tenim una literatura de tan bon nivell, i una literatura que mai no havia obtingut tantes traduccions, és gràcies principalment a l'esforç i a la lleialtat dels nostres escriptors no solament a la llengua sinó a la nostra pròpia tradició literària.

-Ha promès el seu suport a les companyies teatrals catalanes en

Polític i escriptor

L'encara flamant conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan Maria Pujals, va néixer l'any 1957 a Vilaseca, municipi de la comarca del Baix Camp. És llicenciat en Filologia Catalana.

Abans del càrrec que ostenta en l'actualitat, la seva carrera política l'havia duit a ser batle de Vila-seca i Salou, president de la Diputació de Tarragona i conseller d'Ensenyament. En la seva faceta d'escriptor, ha publicat llibres d'assaig sobre història, estètica i política, com ara *Sant Bernat Calbó i el seu temps* (1980), *La lluna de Nisan* (1994) o *Catalonia* (1995).

esco
leta

Gianni Rodari

Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Telef. 29 90 86

esco
leta

Gianni Rodari

actiu. Hi ha la intenció de frenar d'alguna manera el procés de privatització que viu actualment la producció teatral catalana?

-Hem obert al públic els tallers del Teatre Nacional, que aviat s'inaugurarà amb tota solemnitat. Avui es pot dir que tenim bons actors, bons directors, bons locals. A més a més, el teatre és l'activitat cultural catalana que en els últims anys ha assolit el més alt nivell de reconeixement exterior.

Donarem suport, com l'hem donat fins ara, al teatre a través dels ajuts a les companyies i als locals. Nosaltres mantenim el Teatre Nacional i el Centre Dramàtic de la Generalitat. El Poliorama l'hem donat a gestionar, mitjançant el pertinent concurs públic, a la iniciativa privada. Pensi que la quantitat de diner

públic que hi ha posada en el teatre a Catalunya és molt important. Però també ho són els resultats. I l'augment d'espectadors.

-Com es constituirà i en quin sentit actuarà l'organisme autònom per a cinema i audiovisuals que es proposa de crear? Com s'articula la relació de Cultura amb

Indústria per a la redefinició de la producció audiovisual catalana? Quina és la importància del paper que juga en aquest camp la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió? Quins criteris bàsics regiran els ajuts destinats a cinema i audiovisuals?

-Tenim el propòsit d'actuar en l'àmbit del cinema i de la indústria audiovisual de forma coordinada amb el Departament d'Indústria de la Generalitat. Crec que

l'acció de govern en aquest sector ha d'aprofitar al màxim els recursos disponibles i ha d'articular iniciatives conjuntes de tots els departaments implicats. En aquest sentit, en els pròxims mesos podrem anar concretant els resultats d'aquesta línia de col·laboració.

D'altra banda, entenc que el paper de les televisions públiques de Catalunya és crucial per dinamitzar el món de la producció audiovisual i per això vaig anunciar en la meua compareixença davant la Comissió de Política Cultural del Parlament de Catalunya que en aquest exercici pressupostari tornarem a aportar una significativa quantitat de recursos al conveni de foment a la producció a través de les dues cadenes públiques de televisió que operen a Catalunya.

-Quines són les necessitats i les possibilitats reals que viabilitzen la creació de seleccions esportives catalanes?

-La Llei d'Esport aprovada l'any 1988 pel Parlament de Catalunya i el decret 70/1994 que regula les federacions esportives catalanes són plenament vigents amb la finalitat que el Govern de la Generalitat pugui seguir promovent i organitzant, entre altres, "activitats i competicions esportives de qualsevol categoria

"En menys de vint anys es podrà viure les 24 hores en català"

amb les federacions esportives de les comunitats autònomes i les pròpies de països, regions o nacionalitats".

-Afirma que el Ministeri hauria de fer despesa a Catalunya a través de la Generalitat. S'aconseguirà això? Com?

-En virtut de l'Estatut d'Autonomia, tenim reconegudes les competències exclusives en matèria de cultura. Però de vegades ens hem trobat que Madrid només les considerava concurrents, o subsidiàries, a les generals de l'Estat. I, seguint la tradició, a Madrid tenen massa inèrcies del passat. Nosaltres garantim que a Catalunya l'administració de la política cultural es fa d'acord amb totes les normatives de rang superior, siguin europees siguin estatals. És lògic que reclamem que totes les inversions o subvencions en matèria de cultura que Madrid o

Abans de conseller va ser batle de Vila-seca.

Brussel·les puguin destinar a Catalunya siguin gestions per la Generalitat.

"El paper de les televisions públiques és essencial per dinamitzar la producció audiovisual"

-En què es basa per afirmar que, d'aquí a vint anys, Catalunya viurà una situació de normalitat lingüística?

- Per "normalitat lingüística" hem d'entendre que tots els ciutadans tenen garantits els seus drets a expressar-se públicament, i en les seves relacions amb els organismes públics, en la llengua que lliurement puguin haver triat. Em penso que aquesta "normali-

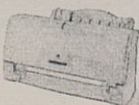
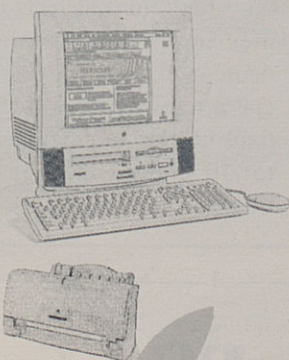

Pujals ha publicat diferents llibres, en la seva faceta com a escriptor.

tat" en els drets i en els deures inherents a l'ús de la llengua la tindrem fins i tot abans de vint anys. En menys de vint anys a Catalunya es podrà viure les vint-i-quatre hores en català, cosa que ara no passa. Una altra cosa és que hi

hagi més o menys catalans que facin ús d'aquesta possibilitat. Que siguin la immensa majoria i que el català sigui la llengua habitual de relació de tots els catalans, com és el meu desig, potser encara demanarà més temps.

-A més a més de la polèmica, ja al·ludida, sobre els premis a la lleialtat lingüística, Catalunya n'ha viscut últimament dues més, de temàtica cultural: la impulsada per l'escriptor Xavier

Mca. S.L.

Punt de Venda Autoritzat Apple   Servei Tècnic Oficial Apple

BOTIGUES XIPS

Equips Informàtics i Servei Tècnic

SUPEROFERTA

Performa 5260/100 12Mb. Hd.800 CD **195.000*** Ptes.
+ Apple StyleWriter 1500

A MÉS A XIPS PODEM COMPRAR-VOS EL VOSTRE EQUIP ANTIC

DISPONIBILITAT D'UNA ÀMPLIA GAMMA DE SOFTWARE EN CATALÀ:

Última novetat: "ESCRIU 2.0" El primer corrector ortogràfic de català per a ordinadors Apple Macintosh. **15.000*** Ptes.

I ARA, A XIPS, AMB TOTES LES COMPRES DE HARDWARE incloem un TELÈFON MÒBIL GSM AIRTEL

* PREUS SENSE IVA I FINS AL FINAL D'EXISTÈNCIES.

C/ Sant Joaquim, 9 Bxs   Tel: 971-76.06.76   Fax: 971-76.04.26   07003 - PALMA (MALLORCA)
C/ Cos de Gràcia, 75   Tel: 971-35.37.83   Fax: 971-35.37.83   07702 - MAÓ (MENORCA)

Bru de Sala amb el seu article "El fracàs cultural de Jordi Pujol" i la relativa a la funcionalitat, les despeses i la programació del Teatre Nacional. Quina opinió li mereixen, aquests temes, i el to dels debats que s'han generat al seu voltant?

-Tot això a què vostè fa referència no són polèmiques sinó una mostra més de la pobresa del discurs que ja fa anys que fracassa negant l'evidència que amb el president Pujol al front de la Generalitat de Catalunya ha avançat més, i també en matèria de cultura, que en cap altre moment de la seva història.

-Quins projectes té en qüestió de polítiques d'aproximació i intercanvi

•
"El flux entre Catalunya, el País Valencià i les Balears és cada dia més important"

...

cultural amb les altres comunitats autònomes catalanoparlants? A què es deu el retard en l'aplicació i desenvolupament

El conseller considera que l'activitat cultural catalana ha assolit reconeixement exterior.

d'aquest tipus d'actuacions?

-Estem oberts a tots els intercanvis que siguin factibles com hi hem estat sempre. Però deixi'm que li digui que, amb més o amb menys formalització d'a-

cords entre els respectius governs, que també els tenim (com el cas de l'edició de les *Obres Completes* de Ramon Llull), el flux entre creadors i els productes culturals de Catalunya i els del País Valencià, les

Balears, Andorra i la Catalunya del Nord és cada dia més important. I volem dedicar una atenció especial a totes aquelles iniciatives que puguin incrementar-lo encara més en el futur.

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

**ES
REFUGI**

20è ANIVERSARI

VIA SINDICAT, 21 (pati interior)

Antic Edifici del Sindicat Forà

Tel. 71 67 31 • Palma

Pianos Can Garcias®

Pere Josep Garcias

Pianer

PETROF

Max inventa Bardín, un personatge calidoscòpic

El dibuixant de còmics ha dissenyat un rellotge Swatch

El primer gran personatge seu va ser Gustavo, encara que Peter Pank li donà certa popularitat. Ara ha creat un nou personatge de ficció, Bardín el suprarrealista, un homenet d'allò més corrent,

tímid, melancòlic i angoixat. Francesc

Un ca andalús, un bon dia, traspasa a Bardín una sèrie de poders surrealistes. "I això és una putada, perquè el seu petit món comença a tremolar. Les seves vivències es divideixen en històries recobrades de la infància, el present i el temps després d'haver conegut el ca andalús. Bardín és un personatge calidoscòpic que dóna molt de joc", explica Max.

Quan un mira el currículum de Max fa la impressió que Francesc Capdevila no viu a l'illa. Que ningú no s'ha adonat, pels pocs encàrrecs que se li han fet a Mallorca, que uns dels dibuixants i creadors d'històries més internacional treballa aquí.

"Crec que aquest és el cas de molts d'artistes. Aquí el món editorial és modest, i a més no existeix una cultura gràfica prou desenvolupada. Generalment, la gent menysprea aquest tipus de treball, i ningú no vol pagar el que costa un il·lustrador", reflexiona el dibuixant nascut a Barcelona, però resident a Mallorca des de fa 12 anys. Té una casa a Bunyola, des d'on (com un per-

sonatge d'una de les seves historietes, *Autorretrat*.) es dedica a veure passar el niguls. Aquesta fascinació per mirar en l'aire no és més que una metàfora que mostra la capacitat que té Max per imaginar. Perquè, en reali-

Capdevila, Max, diu que, fa temps, volia donar vida a un personatge que li servís per contar qualsevol història. Bardín començà l'any amb els calendaris que edità el seu creador. Per als amants del còmic, enguany és l'any Bardín.

tat, el treball del dibuixant és molt dur. "La gent es pensa que és fàcil. I no sap que al darrere hi ha moltes hores de feina".

Integrant de l'equip fundador de la revista *El Víbora*, en el

1979, Max ha publicat les

seves historietes a França, Alemanya, Finlàndia, Suècia, Gran Bretanya, Suïssa, Itàlia, el Estats Units, Brasil i l'Argentina. Regularment col·labora en el suplement infantil del diari *El País*.

Encara que va començar en el món del còmic quan aquesta expressió artística vivia un *boom* a tota Espanya, al llarg del temps Max ha ampliat el camp d'acció i destaquen el seus treballs com a il·lustrador de llibres i discs, ex-libris i revistes. També ha fet incursions en l'àmbit de la publicitat ("no foren massa bones experiències") i ha realitzat obra gràfica.

"Aquesta diversificació de les àrees de treball és el camí que han seguit la majoria de dibuixants de còmics. A l'estiu de 1979 un grup d'autodidactes varem crear la revista *El Víbora*, tot i que mai no esperàvem l'èxit que va tenir. En part, s'explica perquè després de la mort de Franco hi hagué més llibertat i moltes ganes i il·lusió de fer coses. Per això és produí un *boom* del còmic per a adults. No obstant això, després la situació econòmica va canviar i molts d'autors i

Al darrere del
dibuixant hi ha
moltes hores de
feina

Francesc Capdevila, en el seu estudi de Palma.

lectors es varen convertir en *yuppies* o persones avorrides que ja no llegien còmics. Aleshores, el fenomen es va anant esvaint, a causa, també, que no hi hagué un recanvi generacional

immediat. Amb la qual cosa, el còmic tocà sòtil, deixà de donar doblers i la projecció internacional de la gent que treballava aquí no va arribar mai. Llavors, el fenomen del còmic es va aturar i els dibuixants entraren en els camps de la publicitat, la il·lustració, el cartellisme, etc”.

Max és el guionista de las seves històries i, fins i tot, ha escrit els relats de dos llibres que també ha il·lustrat: *Órficas* i *Monòleg i al·lucinació del gegant blanc*.

“He pensat en això moltes vegades: la mort no m’ha de sorprendre distret. He de preparar a consciència els meus últims actes i executar-los minuciosament com un ritu indefugible abans del trànsit fatal. Pens, sobretot, en la importància de l’últim menjar... Pens, també, en un últim acte d’amor, i en

un últim sacrifici. Ambdós, de fet, podien coincidir...”, aquest és una mostra del monòleg del gegant blau, un personatge modelat per Max, que reflexiona sobre un dels temes que més sovint

apareixen a l’obra del dibuixant.

A les històries de Max, la mort guaita amb les seves múltiples cares. La mort com a violència i barbàrie humana, la mort com a part de la vida, la mort enfrontada a una vida no tan meravellosa. El dibuixant és un home compromès i repudia l’infern, les guerres que s’han produït a Europa. “Els creadors crec que tenim una responsabilitat. Si no em sentís compromès em faria la impressió que estic estafant els meus lectors. Pens que l’única opció és ser honest i sincer. En el món artístic, el 95 per cent es podria qualificar de porqueria prescindible. No s’ha

d’intoxicar més la gent”.

Segons Max, una de les armes per poderoses i terribles que existeixen és la por. La major part de desgràcies ocorren per por: la violència, les guerres.

Davant això, només cal fer-se preguntes i intentar trobar respostes”. Part d’aquesta recerca, la fa Max en la mitologia antiga, afició que li ve de l’adolescència, quan llegia les històries d’Asterix i Obelix. “A la mitologia es troba un gran repertori

d’idees i explicacions sobre el sentit de la vida i l’origen del món. És tot un compendi de filosofia”.

“Si no em sentís compromès estaria estafant els meus lectors”

•••

“Encara que pareix que totes les històries són molt serioses, també n’hi ha algunes en les

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles

- Estanteries Emmagatzematge
- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Caixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13 CIUTAT

La mort, la vida, la mitologia són alguns dels temes que tracta Max.

quals faig servir l'humor", diu Max quan li pregunten sobre la ironia amb què observa els éssers vinguts d'altres planetes. "Aquestes històries són inspirades en sèries de televisió de fa anys com *Perdidos en el espacio*. Em fa gràcia quan

aquests temes es converteixen en quelcom trascendental".

La mateixa disposició entre divertida i escèptica adopta Max cap a les noves tecnologies, i ho demostrà en l'àlbum *Alicia en el país virtual*, on la protagonista

recorre una espècie de fira virtual, en la qual gaudeix d'una sèrie d'experiències properes als malsons.

Una mica cansat d'inventar històries, Max descobrí, l'any 1993, que tenia vocació d'editor, i, juntament amb el també dibuixant,

A les històries de Max, la mort guaita amb múltiples cares

Pere Joan, crearen la revista de còmic alternatiu *Nosotros somos los muertos*. Des de l'any passat, edita la revista l'editorial mallorquina Monograma, i ambdós la dirigeixen.

El més curiós dels seus darrers treballs és, per ventura, el disseny d'un rellotge Swatch, marca coneguda mundialment. Abans una de les seves creacions gràfiques havia estat portada del *The New Yorker Magazine*.

Joana Mas

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

⌘

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

⌘

LLIBRES DE TEXT

⌘

DISCOS I CASSETTES

⌘

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

VENDA DE PIANOS VERTICALS I DE COA

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH • FÖRSTER
FURSTEIN • GAVEAU • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH
KEMBLE • KINGSBURG • OTTO-BACH • PETROF • PFEIFFER • PLEYEL
RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda. Més de 50 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS • ACCESSORIS • TRANSPORTS

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

CORT

Pça. Cort, 1 - C.P. 07001

SON CLADERA

Cala Serena, 3 - C.P.07009

SANT JORDI

Pau Bouvi, 31 - C.P. 07199

MOLINAR

Xadó, 7 - C.P. 07008

BLANQUERNA

Sant Joaquim, 9 - C.P.07003

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, 2 - C.P. 07009

ESTABLIMENTS

Pça. Inmaculada, 3 - C.P. 07010

RAFALL VELL

Pere Ripoll Palou, 9 - C.P.07008

S'ARENAL

Pça. Rul.lan Garcies, 5 - C.P. 07600

SON GOTLEU

Regal, 105 - C.P.07008

SON RAPINYA

Catalina March, 4A - C.P.07013

Sta. CATALINA

Fàbrica, 34 - C.P. 07013

GENOVA

Barranco, 22 - C.P.07015

COLL D'EN REBASSA

Albuera, 1 - C.P. 07007

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3 - C.P.07007

SON FORTEZA

St. Isidre Llaurador, 25 - C.P. 07005

L'OLIVAR

Mercat de L'Olivar, 104-105 C.P. 07002

SON XIMELIS

Cap Blanc, 15 A - C.P. 07013

EL TERRENO

Nuvol, 1 - C.P.07015

Ajuntament de Palma

COORDINACIÓ BIBLIOTEQUES DE BARRIADA DE L'AJUNTAMENT DE PALMA: C/ ALMUDAINA, 7-A C.P. 07001 TEL.: 71 87 95

Les rutes de les rondalles mallorquines (i IV)

Acabam en aquest número d'*El Mirall* la publicació dels dossiers, adaptats i ampliats per a la revista, de *Les rutes de les rondalles mallorquines*. És una activitat de l'Any de les Rondalles, que commemora el centenari de la

publicació del primer volum de l'*Aplec de rondalles mallorquines* d'en Jordi des Racó, de mossèn Antoni M. Alcover. Després de les tres rutes, publicades en números anteriors de la revista, ara us presentam la darrera.

Quarta ruta: Palma, Sineu, Sant Joan, Petra, Felanitx, Porreres, Randa, Palma. Aquesta ruta, com les altres que hem suggerit, també comença i acaba a Ciutat. De Ciutat partirem per l'anomenat Camí Reial cap a Sineu. Aquest camí -fa poc remodelat i "modernit-

avui corona el Palau de l'Almudaina i li fa de penell.

Arribarem a Sineu, que és una bella vila medieval citada sovint a l'aplec d'Alcover. És un poble reblert de llegendes i amb nombrosos cellers on podem berenar de frit i altres delícies de la cuina mallorquina, tal com feien

En Toni Mig-dimoni (XII, 88) hi anà a vendre un porc ben gras, i l'hi "comprà" el Mestre de la Cova dels Estudiants de la Sopa "a pagar es dimecres que vendria davant perquè justament havia deixada sa bossa, de desgràcia". El mestre es pensava safalcar en Toni Mig-dimoni, però anà ben errat de comptes! Els

les de l'església. Després, ens fixarem en la posició del campanar i podrem explicar la divertida llegenda que ens conta **Com és que es campanar de Sineu està una mica decantat de l'església** (XXIV, 72). Sabrem que això és culpa dels santjoaners que, com que ells no en tenien, el volien robar als sineuers. Ben berenats, serà el moment de partir cap a Sant Joan. Pel camí passarem per devora el Puig de Reig -que té forma de pa de sucre- i caldrà donar les entressenyas necessàries als valents que es vulguin atrevir a treure el tresor que amaga des de fa segles (XXIV, 31) encara que, com diu mossèn Alcover, "són molts qui ho han provat, de donar ses tres voltes an aquest puig amb so glop d'oli verjo dins sa boca; però abans d'acabar sa darrera volta, s'oli les ha escapat o perquè han fet un oís o perquè han sopegat o les és vengut xinglot o qualsevol altra cosa, i bona nit tresor!".

A Sant Joan ens podem aturar a la plaça o a les escales que menen a Consolació per escoltar **Es pas des regidors de Sant Joan** (XXIV, 121) i saber així la trescalamena que varen haver de fer les autoritats santjoaneres per poder comptar-se sense embullar-se. Amb la rialla als llavis,

Una vista de Sineu.

zat" com a contribució al "progrés"- conserva el mateix traçat des de fa segles i era el que utilitzaven els Reis de Mallorca quan partien cap a l'interior de l'illa per caçar dins les espesses garrigues que envoltaven Sineu. També és el que recorregué l'escultor rossellonès Antoni de Camprodon quan, l'any 1309, dugué a mostrar al rei Jaume II la imatge de l'àngel que encara

els protagonistes d'algunes rondalles. El conegut mercat pagès -que actualment se celebra cada dimecres- té probablement origen islàmic i és documentat des del 1252. No és estrany, doncs, que els personatges de les nostres rondalles hi vagin a vendre o a comprar. **En Pere de sa vaca** (tom X, pàg. 44) hi duia a vendre la vaca quan trobà pel camí els tres lladres que la hi volien fer salvatge, i

pedrissos que hi ha entre la rectoria i el portal de l'església són un bon lloc per contar allò què li succeí a l'escolà major, anomenat **Mestre Antoni Llampina** (XXII, 117) que també es volia passar de llest i quedà ben escaldat, perquè quan es pensava haver arribat a les portes del cel just es trobava -ben maçolat i colpejat- davant les portes de Can Dameto, el casal que hi ha just baix de les esca-

partirem de d'allà cap a Petra, que és el poble cap on es dirigien els dos traginans que discutien si **Val més matinejar o a missa anar?** (III, 5), pel camí trobarem en Barrufet i els embullà la troca. Poble de sants i dimonis, **per Petra campà Sant Vicenç Ferrer** (V, 126), hi predicà la paraula de Déu i hi féu un dels seus miracles: amb l'ajut dels infants del poble aconseguí fer ploure. A la paret esquerra de la rectoria hi podreu veure un petit relleu amb la imatge del sant, venerat encara avui al poble. També a Petra hi succeeixen diverses llegendes de bruixes, bruixots i fullets, vegeu **Sa passada que li succeí a un que li havien robat blat i a un fii seu que li desfeien una casa** (V, 152) i altres històries d'aquest mateix volum.

De Petra, amb "ses cames en es coll" partirem cap a Felanitx. Devora l'església hi ha la Font de Santa Margalida, que s'obre a la plaça formant una gran ferradura de pedra. És un bon lloc per contar la llarguíssima rondalla titulada **Val més matinejar o a missa anar?** (III, 5), ja que un dels seus episodis és protagonitzat per l'enrabiada dels felanitxers, el dia que un dimoni aconseguí embussar aquesta font tan apreciada al poble. Des de Felanitx podem partir cap al Puig de Sant Salvador, passar per devora la pedrassa anomenada **es macolí des gegant** i en arribar a dalt escoltar les fetes dels gegants que antigament habitaven aquells

entorns (XXIV, 23). La vista és magnífica i es veuen de pla en pla les restes de l'antic castell de Santuari, és un bon moment per recordar la llegenda que explica com els mallorquins s'enginyaren per aconseguir enganyar els moros i fer-se seu el castell (XXIV, 7), gràcies a la traça de les balladores felanitxeres. També és un bon lloc per dinar i recuperar forces abans d'iniciar la segona etapa de l'excursió.

Baixarem de Sant Salvador i partirem cap a Porreres. Com ja hem fet a Sant Joan, aquí contarem una altra contarella de to satíric: **Ses cames des regidors de Porreres** (XXIV, 103), un bon lloc serà davant el portal de l'església, ja que és on se situa l'acció. Podrem riure amb el desconcert dels regidors el dia que anaren a l'ofici vestits igual i llavors no se saberen des- triar les cames: "Però, homo sant de Déu, has de creure i pensar que com

mos hem fet aquests vestuaris tots germans, que un no es destria de s'altre, asseguts en aquest banc, tenim ses cames mesclades, i ara no sabem quines són d'un ni quines són de s'altre.", sort que l'escolà va ser enginyós i els tragué d'aquest andarivell tan doïut.

De Porreres partirem cap a Randa, la muntanya dels tres monestirs, que conserva el record i l'empremta del genial Ramon Llull. El puig de Randa és ple de

Església de Sineu

llegendes i un bon lloc per a contar-les és el racó de devora els rentadors -al final del poble-, tot escoltant el suau degoteig de l'aigua. La primera narració pot ser la simple i ingènua llegenda d'origens titulada **Com va ser que es va fer es Puig de Randa** (XXIV, 21) i que mossèn

Alcover comença amb aquestes paraules: "Ara veureu d'on ve que a's mig d'es pla de Mallorca tenim aqueix putxarro tan soberg i blavenc que el destrien de per tot i té tantes ermites damunt, des que el Benaventurat Ramon Llull se n'hi pujà a fer penitència." Però després d'aquesta sobre la creació, en podem narrar una altra de to apocalíptic sobre la destrucció del puig i la desaparició de l'illa sencera (**Es puig de Randa**, XXIV, 62). Des de Randa podem veure de pla

en pla es puig de ses Bruixes i el de s'Escolà, que estan enfront del poble, just a l'altra banda de la carretera que va de Llucmajor a Algaida. També aquests dos pujols tenen llegenda, relacionada amb la mítica figura del rei En Jaume I, que se'ns presenta com un veritable paladí de la cristiandat enfrontat a les forces de la màgia i la bruixeria. El puig de ses Bruixes és ben conegut, diu mossèn Alcover: "té forma de formiguer, tot una roca, ple de crivells i regates". Conten que l'habitaven bruixes que molestaven tot-hom que passava per allà. El rei En Jaume hi anà amb un parell de capellans i un escolà per a plantar-hi una creu a la cuculla. L'escolanet, esporuguit, s'enfilà al puig veïnat per mirar la feta d'un tros enfora, i per això li diuen des d'aleshores el puig de s'Escolà (**Es puig de ses bruixes i el Rei En Jaume**, V, 104). Ja podeu imaginar que

"d'aquelles bruixes no en veren pus la pols ni noves. No anaven de creus ni volgueren peres amb sos capellans ni amb el Rei En Jaume." Ben a prop hi ha el puig de s'Heretat, que té una gran oberta i diuen que és d'una sopegada que hi pegà sant Cristòfol quan anava de Lluçmajor cap a Algaida, recordau que aquest sant era talment un gegant de mides disformes (Es peu de Sant Cristòfol, XXIV, 80).

Si encara tenim temps podem fer la darrera aturada a l'hostal d'Algaida i aprofitar per descansar i refrescar una mica. Aquest establiment era lloc obligat d'aturada per tots aquells

que es dirigien de la comarca de Llevant cap a Ciutat i és molt citat a l'Aplec. Entre d'altres, s'hi situa una coneguda anècdota relacionada amb en Tià de Sa Real. Conten que una vegada s'hi toparen dotze parellers, entre els quals hi havia en Tià i un altre que també pretenia de glossador i es volia provar amb el manacorí. Posaren missions a veure qui faria més

bona glossa. Aquell la féu en forma d'endevinalla i ben envitricollada, però en Tià tot d'una respongué i demostrà que li guanyava de massa. L'atrevit es donà per vençut i va haver de pagar la dinada dels dotze parellers (Una glosada en

ets Hostals d'Algaida, V, 49-50). Contada aquesta feta podem partir i, poc després de sortir d'Algaida trobarem una creu dalt de les costes. Allà s'hi situa una altra de les proeses de sant Vicens Ferrer (Sant

Vicens Ferrer i sa creu de ses costes d'Algaire, V, 129): predicava des d'aquest punt i el sentien a Algaida i a ses Enramades, just entrant a Ciutat. I això sense altaveus ni telèfon mòbil!

Pel camí de tornada, devers el que era es Pinar de Son Sant Joan i ara és l'aeroport, encara podem

contar la feta -entre amorosa i malèfica- d'En Joan Gollet des Puig de Bon Any i una bruixa des Pla de Sant Jordi (V, 148). I de d'allà ben acanalats cap a Ciutat.

Així clourem aquesta passejada que ens haurà dut d'un cap a l'altre de l'illa

a la recerca del nostre particular amor de les tres taronges. Hi haurem trobat encantaments i por, saviesa i innocència, bruixes i fades, encisos i rialles. Ens haurem acostat més als secrets que amaga aquesta roqueta i així ens l'haurem feta una mica més nostra.

Caterina Valriu

L'hostal d'Algaida és un lloc per descansar i refrescar-se una mica

EL MIRALL • EL MIRALL

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. ....
DNI.....
Adreça .....
C/ ..... Núm. .... Pis .....
Codi Postal ..... Població .....
Telèfon .....

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa .....
Agència/Oficina .....
D.C. ....
Cte./Lta. núm. ....

Signatura

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona
Barcelona	Signe
Ciutadella	Llibreria Pau
Eivissa	Llibreria Mediterrània
Eivissa	Vara de Rei
Inca	Casa Pedrós
Palma	Quart Creixent
Palma	Alcaide
Palma	Balmes
Palma	Born de Llibres
Palma	Embat
Palma	Ereso
Palma	Llibres Mallorca
Palma	Selecta
Palmanyola	Papereria Clips

I als principals quioscs de Palma.

Novetats

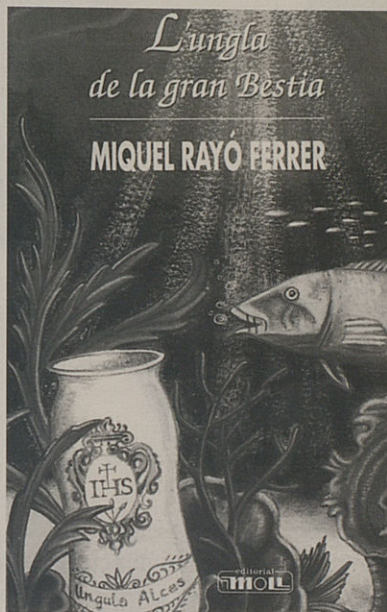
Born de llibres

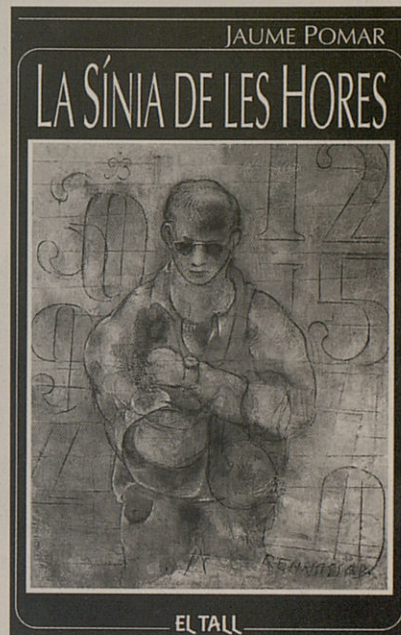
Sant Miquel, 55
Tel. 71 03 04 - 72 75 40
07002 Palma de Mallorca

D'Efak, Guillem
El món -païsatges-
Di7 Veus baixes

Rayó Ferrer, Miquel
L'ungla de la gran bèstia
Ed. Moll

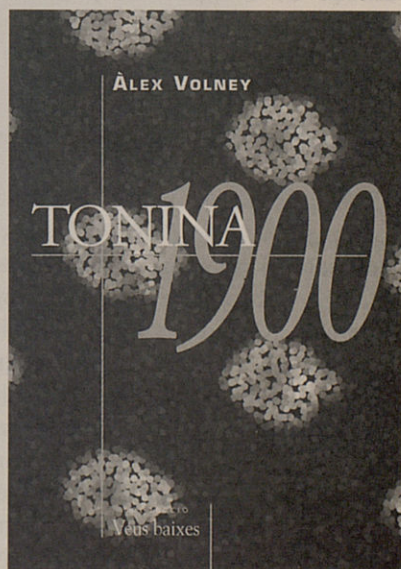
Pomar, Jaume
La sínia de les hores
El Tall

Alemany, Margalida
La cuina de na Margalida
de Can Tàpera
Di7 - SA NOSTRA

Gayá, Víctor
Jaume Santandreu.
El sexe del profeta
Lleonard Muantaner

Volney, Àlex
Tonina 1900
Di7

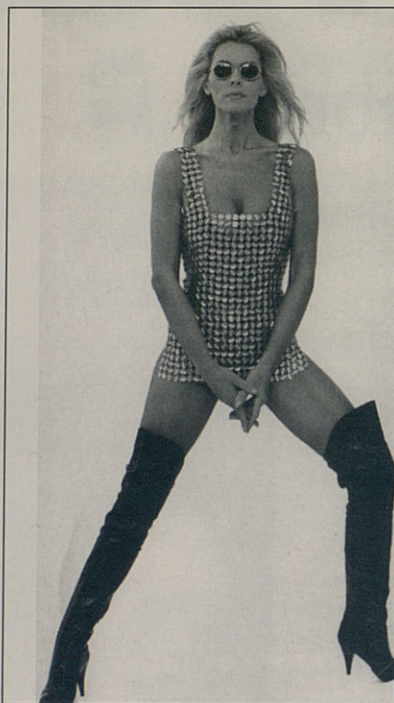
Vanessa Paradis, un amor de bruixa

Una de les darreres lolitas del pop francès, Vanessa Paradis, reprèn la seva carrera cinematogràfica per donar vida a una bruixa seductora a *Un amour de soucière*, una de les estrenes més esperades d'aquesta primavera. Dirigida

per René Manzor (*Game over*), la pel·lícula marca, a més, un altre esperat retorn a les pantalles, el de Jeanne Moreau; una bruixa bondadosa que assessora Paradis abans d'enfrontar-se al malvat bruixot interpretat per Jean Renó.

Bibi es posa atòmica

Els tres directors de la pel·lícula *Más que amor frenesí* tornen a disposar una altra vegada del suport del productor Fernando Colomo per a la seva segona pel·lícula, *No me hables de los hombres que me pongo atómica*.

La protagonista d'aquesta pel·lícula serà Roxy Foxy, estrella porno *gore* interpretada per la sempre sorprenent Bibi Andersen.

■ Clint Eastwood, el director és sempre l'estrella

Absolute power és el thriller que acaba de dirigir, produir i protagonitzar Clint Eastwood. Inspirat en la novel·la de Daniel Balducci *Por orden del presidente*, conta la història d'un sofisticat lladre de caixes blindades que casualment presència un assassinat comès per algú proper al president dels Estats Units. Entre els secundaris d'aquesta esperada cinta hi trobam quatre actors infal·libles: Gene Hackman, Scott Glenn, Ed Harris i Judy Davis.

■ El fantasma d'Elvis visita Harvey Keitel

Sens dubte, un dels actors americans més venerats dels darrers temps, Harvey Keitel, canvia radicalment de registre a *Graceland*, la història d'un home moralment destrossat per la mort, en accident de trànsit, de la seva dona. Un àngel, amb l'aparència d'Elvis Presley, l'ajudarà a superar la crisi.

Tots volem Javier Bardem

Després d'acabar a Mèxic l'accidentat rodatge de *Perdita Durango*, un explosiu combinat de sang, trets i mambo elaborat pel cada dia més agosarat Alex de la Iglesia, Javier Bardem ha començat a treballar amb Pedro Almodóvar, el qual l'ha reclòs a una cadira de rodes a *Carne Trémula*, adaptació de la novel·la de Ruth Rendell, on dona vida a un expolícia d'una casa d'acollida infantil. Sense cap mena de barrera interpretativa que el pugui aturar, l'actor coincidirà amb la igualment imparable Victoria Abril a *Madrid Sur*, segon treball

com a director d'Agustín Díaz Yanes després de Nadie hablará de nosotras cuando hayamos muerto. Díaz Yanes, que ha definit Bardem com "l'actor que no teníem d'ençà que se'n va anar Antonio Banderas, un Depardieu fort, jove i sensual que ho devora tot", ha presentat la seva nova pel·lícula com "una fàbula sobre l'onada de privatitzacions i d'insolidaritat que ens envaeix, però traslladada al futur i duta a extrems límits".

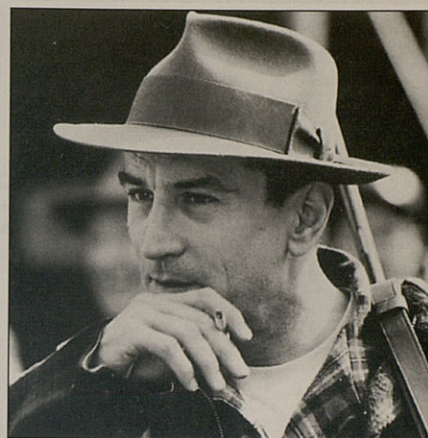

De Niro torna a dirigir

Productor del drama familiar que ha enfrontat Diane Keaton i Meryl Streep, *Marvin's Room*, Robert de Niro va manifestar recentment la seva intenció de dirigir dues noves pel·lícules i les principals apostes de la seva productora Tribeca. Per una banda, l'adaptació d'un dels darrers

gran èxits teatrals de Broadway, el musical *Rent*. Per altra banda, una història ambientada en el submón de la pornografia infantil.

La primera experiència de De Niro com a realitzador, *Un conte dels Bronx* (1993), va aconseguir un destacat èxit de crítica.

Robert De Niro dirigirà dues noves pel·lícules.

Tres noves pel·lícules per a Spielberg

Després de finalitzar el rodatge d'*El mundo perdido*, continuació de *Parque Jurásico*, Steven Spielberg equilibrarà la comercialitat d'aquesta amb dues pel·lícules dramàtiques i artísticament molt més ambicioses, *Amistad* i *Salvando al soldado Ryan*. Inspirada en un fet real que va tenir lloc durant un motí a bord d'un vaixell d'esclaus l'any 1839, *Amistad*, conta la relació entre l'esclau que encapçalà la revolta i l'expresident dels EUA, John Quincy Adams, el qual va defensar els esclaus en un judici posterior. A continuació, Spielberg es proposa dirigir el drama bèl·lic *Salvando al soldado Ryan*, en el qual Tom Hanks interpretarà un heroi de la Segona Guerra Mundial. Es tracta d'un projecte conjunt dels estudis Paramount i Dream Works Spielberg, també involucrada en el nou treball americà d'Antonio Banderas, *El Zorro*.

Nova versió de 20.000 Leguas de viaje submarino

Marc Caró, un dels directors de *Delicatessen* i *La ciudad de los niños perdidos*, participarà com a dissenyador a la nova adaptació fílmica de *20.000 Leguas de viaje submarino*. Després d'una versió muda i una altra produïda per la Disney fa quaranta anys, aquesta nova versió del clàssic de Julio Verne contarà, a més a més, amb el suport del realitzador Christophe Gan i del sempre arriscat productor Samuel Hadida (*Killing Zoe* i *Crying Freeman*).

Cronògraf
automatic
Ref. 565.2.3
SWISS

KRONOS
Since 1930

Relojería Española
Fundada en 1885

C/ Colón, 12 • Tels. 72 15 63 • 72 43 44
07001 Palma de Mallorca

Andreu Terrades

i l'esperit de la diversió

Andreu Terrades va compondre el seu mercat particular, el darrer dia del mes de febrer, a la galeria Ferran Cano, de Palma. Amb aquesta, la seva "Plaça vella", tornava a ocupar un espai que es pot considerar un dels històrics de la galeria. També fou a l'antiga 4 Gats, precursora de Ferran Cano, on Andreu Terrades exposà per primera vegada, el 1973. Així, aquesta mostra d'obra recent, a la qual és present el seu món de personatges i objectes, d'ara i de sempre, és una bona excusa per a una xerrada sobre el passat i el present de l'artista i de l'art. Tanmateix, ell no ha romput mai la pròpia evolució. "Me vaig fer en la diversió i mai ja no he pogut deixar-la", ens confessa. A partir d'aquí, ens ajuda a recordar.

"No pensàvem massa en el futur", diu en situar-se a mitjans dels anys 60, entre l'ambient bohemí de l'Escola d'Arts i Oficis, de Palma. "Anàvem a disfrutar d'aprendre les tècniques, l'ofici. Però tot era molt lliure, com toca, perquè, al cap i a la fi, la metodologia ha de sortir d'un mateix". I, sense massa malenconia, sinó com qui afronta una realitat que,

tanmateix, és així com és, recorda que "hi havia més fe en un mateix, també més sentit col·lectiu, més passió, i, sobretot, molt més divertiment. Així i tot, la feina se feia igual".

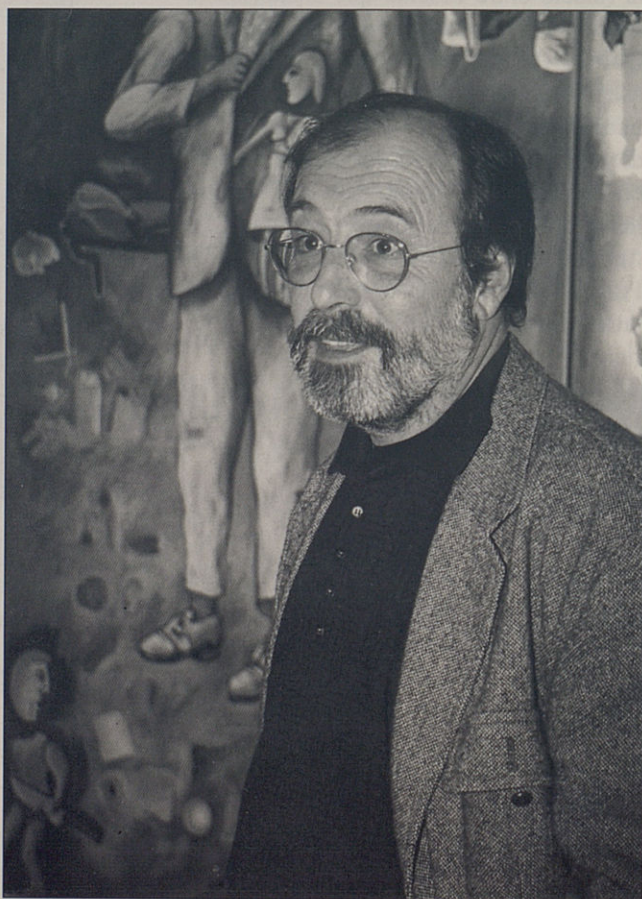
Ha tornat a sortir la paraula clau, el divertiment ha estat el leitmotiv de qui afirma que no pateix, que passa molt de gust pintant i que, encara ara, sovint es troba i sorprèn rient-se mentre fa feina.

Andreu Terrades diu que ara, davant la pintura, té la mateixa actitud que abans, quan -afegesc jo- fou un dels que més s'implicaren en els moviments artístics dels anys 70 a Mallorca, en allò que es va anomenar nova plàstica. Participà a *Ensenya 1*, una mostra col·lectiva que suposà l'obertura de Mallorca a allò que aquí eren nous llenguatges; fou coeditor de *Neon de Suro*, un fullet monogràfic de divulgació, col·laborà a *Blanc d'Ou*, *Tafal*, al *Taller Llunàtic* i tants altres moviments, de més o menys durada, que provocaren l'efervescència artística dels anys 70 a l'illa. D'aquells temps, es recorden alguns treballs d'Andreu Terrades com *Breviari masoquista per a una castració col·lectiva a una illa capolada* o *Alior-*

na dibuixada, una interpretació lliure dels poemes de Josep Albertí. La suggestió poètica, els records, les imatges de la infantesa, el joc, els objectes, la ironia i el desig de contar històries començaven, en la trajectòria de l'artista, a ser una presència de la qual mai no se'n desferia.

"Som un espectador tranquil, que analitza i fa el seu comentari. M'agrada aquesta postura", ens diu.

"La possibilitat de contemplar la pròpia evolució és apassionant. Sempre he intentat que el que faig no quedi deslligat del que he fet abans, cercant els nexes d'unió. Tal vegada, podria dir que he anat construint una iconografia personal que m'ha servit per aplicarla a temàtiques diferents. Aquesta iconografia s'ha anat ampliant a poc a poc. La meua passió pels objectes m'ha dut a manipular-

Andreu Terrades diu que passa molt de gust pintant.

TENDÈNCIES

Cristina Ros

Andreu Terrades al costat d'una de les seves obres.

los, a jugar-hi constantment, sense més pretensions. En aquest procés, evidentment, hi ha aventura, enigmes, dubtes... tot plegat i un poc de tot”.

Així, Damià Pons i Pons, amb motiu d'una exposició d'Andreu Terrades a la galeria Bisart, el 1991, parlava d'“arrelament i universalitat en un equilibri admirable”. L'artista, per la seva part, diu que no creu “en els centres nuclears, sinó en la perifèria. El meu radi de percepció d'estímuls és molt petit, potser només es trobi al meu barri. La tendència actual de l'art pareix que va pel camí contrari, i a mi me sembla que així s'aprofundeix molt menys. Tal vegada és que no interessa això d'aprofundir.”

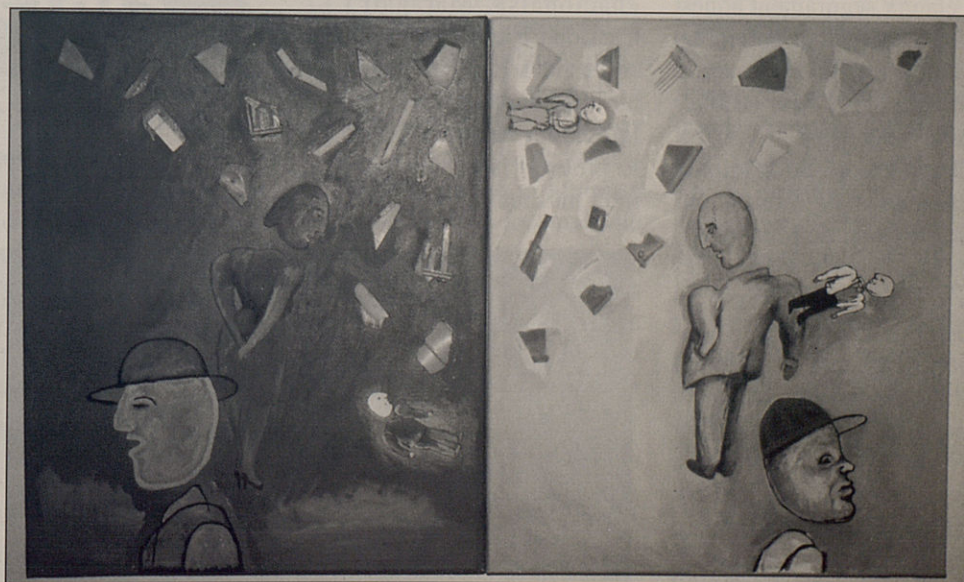
Així, dins el seu món quotidià i des d'una postura individualista que adoptà a principis dels anys 80, Andreu Terrades va construir les seves pròpies històries. Gairebé sempre

ha treballat en sèries, fent una espècie de narració pictòrica, aprofundint en un tema fins a treure'n la màxima expressió. *Cap d'aucell* (1975), *Darrer mariner* (1977-1981), *Unifruit Bananas* (1982), *El viatger furtiu* (1983), *Mitoscòpia Mediterrània* (1987), *Setembre* (1991), *Balneari* (1993), *Circ-fix* (1995), són algunes de les històries que ha treballat fins a arribar a aquesta

Plaça Vella actual.

L'obra que, recentment, es va poder veure a la galeria Ferran Cano forma també una història en seqüències. Hi ha la figura “necessit representar-la”, com una presència, a vegades només un perfil de gran simplicitat que, amb lleugeres variacions, dona una gran diversitat de personalitats. Aquest personatges es mouen en llibertat, caps i cossos separats, entre

objectes i un fons perfectament estructurat. Les joguines del seu fill, els objectes trobats a les platges o a l'entorn de ca seva, pareixen arrelar els personatges al seu petit món, al seu mercat particular i, de pas, al món més íntim de l'artista. Terrades ho resumeix així: “És, com bona part de la meua obra, una altra forma de fer costumisme. Al cap i a la fi, la meua és una pintura costumista”.

TENDÈNCIES

Cristina Ros

Wilde o la bellesa de l'escriptura

Ara farà cent anys, entre gener i març de 1897, Oscar Wilde, tancat a la presó de Reading per morde l'homosexualitat, el pitjor delictes de la societat victoriana, escriu una carta adreçada a Lord Alfred Douglas, *Bosie*, el seu objecte de desig. S'havien

conegut el 1891 i la seva relació va ser apassionada i plena de promiscuitats amb els *chaperos* que agradaven a *Bosie*. Després de tres judicis promoguts pel pare d'Alfred a Wilde li sortiren dos anys de *talego*. *De Profundis. Epistola in carcere et vinculis* (Qua-

derns Crema) traduïda magníficament per Jordi Larios, és una lúcida lletra dedicada a *Bosie* on narra els foscors panorames del seu dolor i el seu abandó. Des de la descripció de la seva història d'amor, una bella i commovedora epístola.

Vila-Matas o l'escriptor com espia

Som un fan d'aquest narrador portàtil, d'aquest *shandy* que té una de les escriptures més enganxadores que conec. Amb uns poc elements ha contruït aquesta darrera entrega: *Extraña forma de vida* (Anagrama) és la història d'un escriptor realista (de petit Marcelino, de gran *Cyrano*) que té una dona, Carmina, i una amant, Rosita, i que prepara una trilogia novel·lística sobre la gent del seu barri i una conferència sobre "La estructura mítica del héroe. El narrador espia els altres i s'espia a si mateix i mentre escriu s'espia de bell nou espiant el seu doble espionatge. Dalí, Graham Greene, l'avi *voyeur* de l'hòstia, el pare que parla amb els del subsol, etc. Una novel·la per llegir d'una tirada i amb gust.

Joan Estelrich: un escriptor desconegut

Crec que els centenaris sempre van bé. Si Estelrich no hagués nat el 1896 a Felanitx segurament aquest llibre del qual us parlaré no seria a les llibreries. *Entre la vida i els llibres* (Biblioteca Marian Aguiló, Departament de Filologia catalana UIB, Publicacions de l'Abadia de Montserrat) és una de les poques obres a l'abast del lector d'un dels mallorquins més universals d'aquest segle. Val l'alegria assaborir aquest que havia de ser el primer volum de les seves obres completes: un assaig etico-filosòfic sobre Kierkegaard on s'acosta al dolor i a

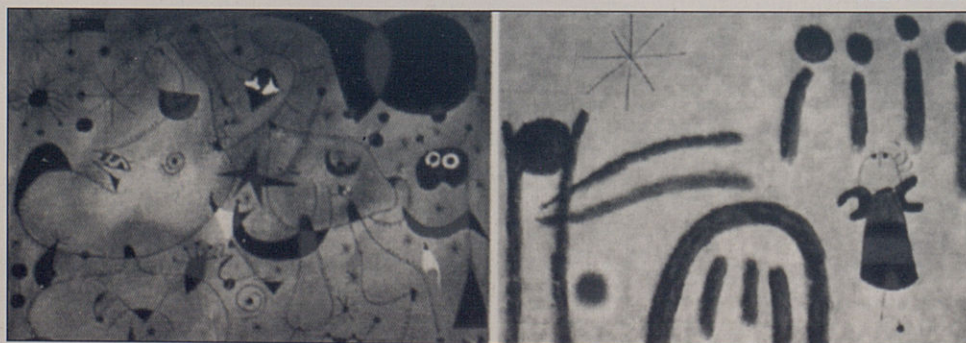
l'angoixa, un altre sobre el malencònic Leopardi, un estudi sobre dos poetes «nacionals», Maragall i Charloun Rieu, i un estudi sobre Jules Romains el fan un llibre indispensable per la qualitat de l'escriptura. El pròleg d'Isabel Graña és molt informatiu.

Escrits sobre art català: *llèpoles* novetats

No és gens normal que els artistes escriuin. Per això aquesta antologia de textos d'un dels nostres plàstics més mundial, Antoni Tàpies, es converteix en una festa. *L'experiència de l'art* (Les millors obres de la literatura catalana, Edicions 62) és una antologia de textos de Tàpies a cura del director honorari de l'IVAM i crític prestigiós, J. F. Yvars. La selecció dels textos troba que és molt justa i representativa: el testimoni personal com a forma d'entendre a partir de la vida la seva obra; l'assaig teòric

sobre o a partir de la producció en què l'artista ens dona perspectives sobre la teoria i pràctica, la reflexió sobre les seves grans obres i la llibertat com a atmosfera bàsica de la creació; finalment un retrobament amb els temes clàssics del ciutadà que és conscient dels problemes de seu temps i vol participar en els debats i en la recerca de solucions. L'home, l'artista i el ciutadà són les tres fesomies que Tàpies ens dona en un llibre on hi ha troballes magnífiques com les entrevistes amb Del Arco, Julià Guillaumon o Beatriz de Moura. El quart volum de

Joan Miró.

Les rondaies i Les mil i una nits, dos tresors

És tota una celebració l'aparició del primer volum de l'*Aplec de Rondaies Mallorquines d'En Jordi d'es Racó* d'Antoni M. Alcover a cura de Josep A. Grimalt amb la col·laboració de Jaume

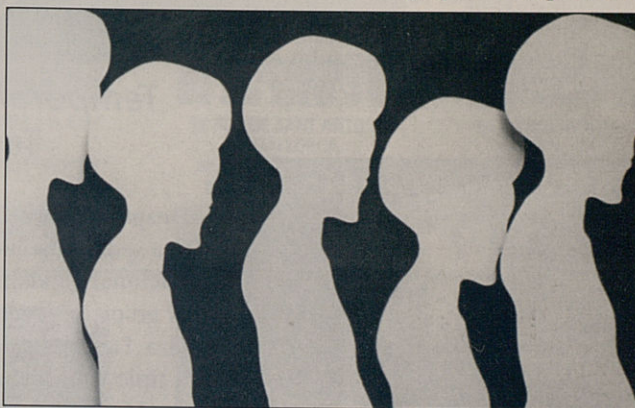
Guiscafrè (Editorial Moll). Els historiadors contemporanis han dit que les *rondaies* foren un salvallengua contra les lleis franquistes que ens volien fer desaparèixer lingüísticament i culturalment. Emperò el

seu valor salvador d'un complex i esplèndid món oral mallorquí abocat a la desaparició ja es troba en la gènesi de la feina de recopilació del canonge de Manacor. Les llibretes on n'Alcover transcrivia allò que li contaven llengües molt de pics analfabetes

músiques de cultures tan diverses com la iraniana, l'índia, l'hebrea, la grega i l'egípcia. Aquesta traducció, que ha durat cinc anys i ha merescut el premi Ciutat de Barcelona d'enguany, correspon a l'edició estàndard de Bulaq, que s'imprimí a

l'obra completa de Pere Gimferrer es titula *Figures d'Art* (Edicions 62) i aplega els següents assaigs: *Antoni Tàpies i l'esperit català* (1974), *Max Ernst o la dissolució de la indentitat* (1977) i *Miró: colpir sense nafrar* (1978). Així mateix s'inclou la novel·la *Fortuny* i un excel·lent pròleg de Manel Ollé. Els assaigs gimferrerians són el fruit d'un recercador que converteix la creació literària en una eina de coneixement i per això fa que l'aproximació a tres figures mestres com les de Tàpies, Ernst i Miró

ens donin tantes nombroses savieses de la pràctica artística d'aquest pintor com la destrucció dels llocs comuns i els malentesos que enterbolien la nostra mirada cap a l'obra. La relació de les produccions artístiques d'aquest trio amb la literatura així com les relacions amb poetes per a fer obres conjunades com el cas de la feina de Miró amb el món de Foix o el de Tàpies amb Brosa. La novel·la *Fortuny* és un joell de trenta-sis estampes que ens dona, mitjançant la ficció, una bellíssima lliçó d'art.

El Corredor de la mort. Ellis Jacobson.

han estat estudiades per Grimalt, que ens ofereix les diferents versions d'una mateixa narració acompanyades de notes que lliguen la contarella a d'altres tradicions. Grimalt organitza els textos segons coneguts índex internacionals, fa una breu i personal introducció general explicant el perquè de l'edició i dona una vasta i completa bibliografia. Els pròlegs de n'Alcover a la primera i segona edició completen aquest volum recomanable a experts i, sobretot, als amadors dels contes. Una alta i altra meravella és la traducció de *Les mil i una nits* (traducció íntegra i directa de l'àrab de Dolors Cinca i Margarida Castells, revisada per Jaume Creus. Editorial Proa, vol. I, II i III) que recullen els sabers, les imaginacions i les

Egipte el 1835 i que ha estat el text de la majoria de traduccions modernes i contemporànies a llengües europees. Recordau el bell començament: un rei que, cada vegada que es casava, matava la seva esposa l'endemà de la nit de noces. Quan contragué matrimoni amb una al·lota de nissaga noble, intel·ligent i desperta que nomia Xahrazad, aquesta, amb el propòsit d'entretenir el monarca, li va començar a explicar una història que quan va arribar l'alba no havia acabat. El rei li demanà que continuàs la nit següent. Aquesta va ser la seva clau i l'ardit de salvació i nit rere nit encadenà les seves contarelles durant mil nits.

Recomanada per a paladars amants del millor del millor.

Novetats

Essencial per als mestres

La conscienciació dels factors emocionals que intervien en els processos d'aprenentatge i en l'ensenyament és necessària perquè la interacció entre el mestre i l'alumne sigui fructífera. Aquest llibre *L'experiència emocional d'ensenyar i aprendre* (Llibres a l'abast. Sèrie Rosa Sensat, Edicions 62) de Salzberger-Wittenberg, Henry i Osborne examina amb cura la relació escolar/mestre a molts de nivells del sistema educatiu. Llibre pràctic que ajuda els mestres a resoldre situacions complexes i delicades i a aprofundir els sabers propis.

TENDÈNCIES

Biel Mesquida

Beatiful world, in existence

Ara s'usa barrejar els planys animals amb arranjaments electrònics. Himnes per a regeneració del planeta, aptes per a somiatruïtes. Ritmes dolcets contrasten en el continent del dolor. Alguns temes semblen pensats per acompanyar reportatges de la sabana on la percussió ens permet seguir les petjades dels seus habitants. Veus vellutades en suahili i també en l'idioma dels botxins, francès i anglès.

La vida per davant

És increïble que *La vida por delante*, on José Maria Sanz posà la veu els versos de Bernardo Atxaga, Cessare Pavese o Pablo Neruda entre molts altres, no hagi rebut encara el reconeixement que mereix. Un CD musicat i adaptat, vers a vers, pel poeta aragonès Gabriel Sopena, *Cantores*, justifica la seva aliança amb un Loquillo gran però encara rebel, el qual ens recorda en aquest disc el millor Montllor (veu clara i directa) i el buit que deixà l'Ovidi en les files de la cançó catalana. Barcelona és a Loquillo el que és Alcoi a Ovidi Montllor.

Seria fantàstic poder comparar amb un disc en català amb la veu del loco.

Temporal, de Ràdio Tarifa

Després d'aquella rumba algeriana, d'una sensualitat incomparable de ritmes tradicionals andalusos, es confirma un dels grups més heterogenis del moment, Ràdio Tarifa, aquest cop incorporant al seu típic estil andalusí, ritmes tradicionals de Castella, Galícia i del segle XVIII francès en el seu darrer disc, *Temporal*.

L'Oscar Wilde del pop

El pop anglès ja té el seu Oscar Wilde. La banda britànica Suede puja amb flaires de quelcom molt nou. El 1993, en el primer treball, *Suede*, i l'octubre de 1994, amb *Dog man star*, es va fer sentir, però no acabà de qual·lar. És la tardor del 1996 que *Coming up* sacseja un poc l'avorrit panorama internacional.

El líder de Suede, Brett, no és donà per vençut car en el seu diccionari ni hi cap la paraula fracàs. *Coming up* tal volta sia el disc més exòtic, segregant vitalitat en els seus ritmes, espurnes d'actualitat amb melancòliques rampellades pròpies d'un enigmàtic fi de segle. Richard Oakes a la guitarra i el teatral Brett Anderson són els culpables de crear temes fets per a somiar deserts.

Fora des sembrat

El grup mallorquí, Fora des sembrat, ha fitxat per la firma RGB, i estaran representats a Catalunya amb el mateix suport que reben grups com Lax'n'Busto, Sopa de Cabra o Ja t'ho diré. Els quatre peixos que aposten per ells argumenten, amb rotunda seguretat, que es tracta d'un grup sòlid i de qualitat, i, a més, consideren que el que fan és el producte d'un "projecte que pot sortir" (sembla que això avui és el més important). Els resultats es veuen amb les vendes del seu disc *Vius...*, que prest deixarà de ser el darrer, ja que s'espera, amb certes expectatives, un nou LP per a aquesta primavera. Per altra banda, es queixen els promotors que la Generalitat dona suport segons quines iniciatives per promoure la rei-

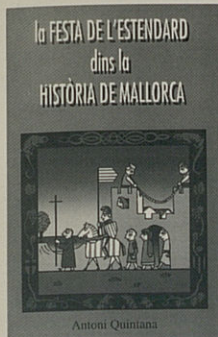
xida de grups que canten en català, mentre que aquí no hi ha cap tipus d'empenta cap els grups que intenten aixecar el cap.

El Govern balear diu que és cosa del CIM, i aquesta institució del tema del rock català "no en sap res". Això sí, moltes sopes mallorquines i ball de bot que no manquin!

LA HISTÒRIA DE MALLORCA

al teu abast

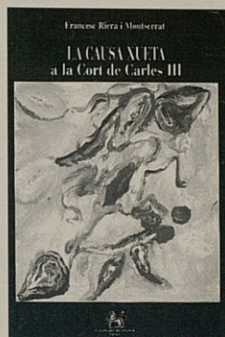
**LA FESTA DE L'ESTENDARD
DINS LA HISTÒRIA DE
MALLORCA**
d' Antoni Quintana

EDITORIAL MOLL

**INQUISICIÓ I BRUIXERIA A
MALLORCA (1578-1650)**
de Bartomeu Prohens Perelló

LLEONARD MUNTANER
Editor

**LA CAUSA XUETA a la Cort
de Carles III**
de Francesc Riera i Montserrat

LLEONARD MUNTANER
Editor

**EL FOC DE SANT ANTONI
A MALLORCA**
Medicina, història i societat
de Macià Tomàs i Salvà

EL TALL EDITORIAL

**EL COMERÇ EXTERIOR DE
MALLORCA**
Homes, mercats i productes
d'intercanvi (1650-1720)
d' Andreu Bibiloni Amengual

EL TALL EDITORIAL

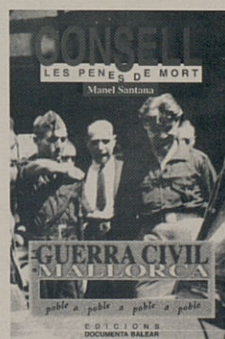
**COMPANIES I MERCAT
ASSEGURADOR A MALLORCA
(1650-1715)**
de Jerònia Pons Pons

EL TALL EDITORIAL

EL SEXE A MALLORCA
de Ramon Rosselló Vaquer
i Jaume Bover Pujol

MIQUEL FONT
Editor

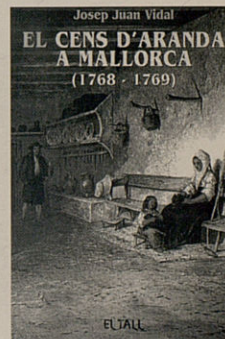
**CONSELL
LES PENES DE MORT**
de Manel Santana

EDICIONS DOCUMENTA BALEAR

**SANT JOAN
CÀNCICS I REPRESSORS**
d' Arnau Company

EDICIONS DOCUMENTA BALEAR

**EL CENS D'ARANDA
A MALLORCA (1768-1769)**
de Josep Juan Vidal

EL TALL EDITORIAL

QUADERNS D'HISTÒRIA CONTEMPORÀNIA DE LES BALEARS

**MALLORCA DURANT
LA GUERRA CIVIL
(1936-1939)**
de Josep Massot i Muntaner

**EL MOVIMENT OBRER
A LES BALEARS
(1869-1936)**
de Pere Gabriel

**MALLORCA DURANT
EL SEGLE XIX
(1808-1868)**
de Pere Fullana

**ELS MOVIMENTS
LITERARIS
A LES BALEARS
(1840-1990)**
de Pere Rosselló

**LA RESTAURACIÓ
A MALLORCA
(1874-1923)**
d' Isabel Penarrubia

DOCUMENTA BALEAR

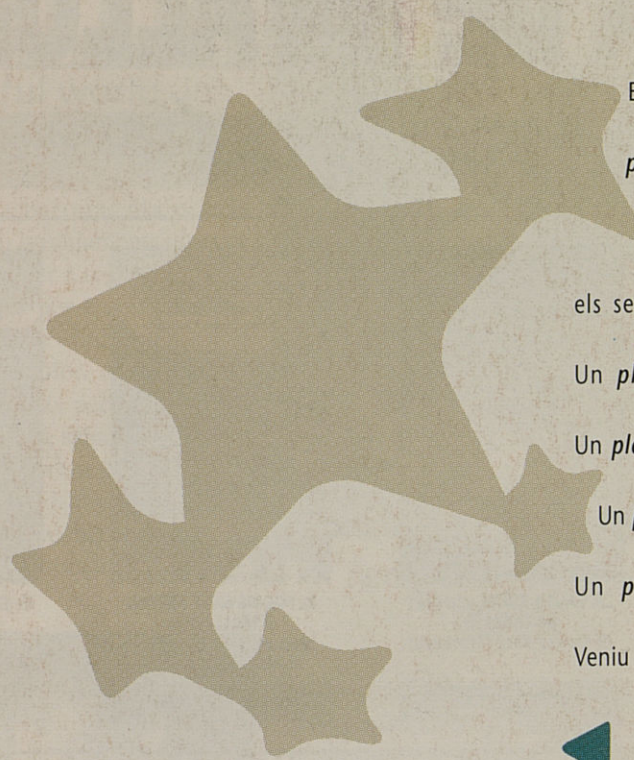
Amb la col.laboració del

**Consell Insular
de Mallorca**

Comissió de Cultura
i Patrimoni Històric - Artístic

El Govern Balear posa en marxa un nou
pla de suport a l'economia productiva.

Un *pla* que pretén desenvolupar tots
els sectors productius de les Illes Balears.

Un *pla* que diversifica la indústria local.

Un *pla* que incentiva la innovació comercial.

Un *pla* que revitalitza el camp i la ramaderia.

Un *pla* fet a mida de cada empresa.

Veniu a informar-vos-en. *Ens interessa a tots.*

produir

PLA DE SUPORT A L'ECONOMIA PRODUCTIVA

*per als
que generen
riquesa*

GOVERN BALEAR
Conselleria d'Agricultura,
Comerç i Indústria

Producte
Balear

